

**Γονική υπερπροστασία, διαμόρφωση ταυτότητας και βασικές ψυχολογικές ανάγκες
στην ύστερη εφηβεία**

Μάριος Καραμουσουλής (Α.Μ.: 7567122201005)

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Σχολική Ψυχολογία»

Ακαδημαϊκό έτος 2023-2024

Ειδίκευση: Σχολική Ψυχολογία

Τμήμα Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σημείωμα Συγγραφέα

Το δοκίμιο αυτό αποτελεί διπλωματική εργασία που συντάχθηκε για το ΠΜΣ «Σχολική Ψυχολογία», Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και υποβλήθηκε τον Νοέμβριο του 2024.

Ο συγγραφέας βεβαιώνει ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας και ότι έχει γίνει η κατάλληλη αναφορά στην εργασία τρίτων, όπου κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο, σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής δεοντολογίας.

Τριμελής επιτροπή

Σπυρίδων Τάνταρος, Καθηγητής και Πρόεδρος, Τμήμα Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

Αικατερίνη Γκαρή, Καθηγήτρια, Τμήμα Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

Βασίλης Παυλόπουλος, Καθηγητής, Τμήμα Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

Περίληψη

Η γονική υπερπροστασία αναφέρεται στην παροχή από τους γονείς αναπτυξιακά ακατάλληλης προστασίας και σχετίζεται με δυσλειτουργικά αποτελέσματα στην εφηβεία. Στην παρούσα έρευνα εξετάζεται η πιθανή σχέση της γονικής υπερπροστασίας με τη διαμόρφωση προσωπικής ταυτότητας στην εφηβεία. Επιπλέον, εξετάζεται ο πιθανός διαμεσολαβητικός ρόλος της ικανοποίησης ή ματαίωσης των βασικών ψυχολογικών αναγκών στην παραπάνω σχέση. Το δείγμα αποτέλεσαν 180 έφηβοι μαθητές/τριες της Β΄ Λυκείου, ηλικίας 16-18 ετών (52,8% κορίτσια). Για τον σκοπό της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν η Κλίμακα Ανάπτυξης Ταυτότητας (Dimensions of Identity Development Scale), η σύντομη εκδοχή της Κλίμακας Γονικής Υπερπροστασίας (Multidimensional Overprotective Parenting Scale) και η Κλίμακα Ικανοποίησης και Ματαίωσης Βασικών Ψυχολογικών Αναγκών (Basic Psychological Need Satisfaction and Need Frustration Scale). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η αγχώδης γονική υπερπροστασία της μητέρας σχετίζεται θετικά με τη μηρυκαστική διερεύνηση ταυτότητας, καθώς και με τη ματαίωση των βασικών ψυχολογικών αναγκών, ενώ αρνητικά με την ταύτιση με τις δεσμεύσεις. Επιπλέον, η ικανοποίηση, όσο και η ματαίωση, των βασικών ψυχολογικών αναγκών σχετίζονται με τη μηρυκαστική διερεύνηση ταυτότητας, τη δημιουργία δεσμεύσεων και την ταύτιση με τις δεσμεύσεις. Από την ανάλυση διαμεσολάβησης προέκυψε ότι η ματαίωση της ανάγκης για αυτονομία και για επάρκεια διαμεσολαβεί στη σχέση μεταξύ αγχώδους γονικής υπερπροστασίας μητέρας και μηρυκαστικής διερεύνησης, ενώ η ματαίωση της ανάγκης για σύνδεση με άλλους διαμεσολαβεί στη σχέση μεταξύ αγχώδους γονικής υπερπροστασίας μητέρας και ταύτισης με τις δεσμεύσεις. Συζητούνται τρόποι αξιοποίησης των ευρημάτων και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Λέξεις-κλειδιά: διαμόρφωση ταυτότητας, γονική υπερπροστασία, βασικές ψυχολογικές ανάγκες

Abstract

Parental overprotection refers to parents providing developmentally inappropriate protection and is associated with dysfunctional outcomes in adolescence. The present research examines the possible relationship of parental overprotection with personal identity formation in adolescence. In addition, the possible mediating role of the satisfaction or frustration of basic psychological needs in this relationship is examined. The sample consisted of 180 adolescent students of the second grade of high school, aged 16-18 years (52.8% girls). The Dimensions of Identity Development Scale, the short version of the Multidimensional Overprotective Parenting Scale and the Basic Psychological Need Satisfaction and Need Frustration Scale were used for the purpose of the study. Results showed that maternal anxious overprotection was positively related to ruminative identity exploration as well as to basic psychological need frustration, and negatively related to identification with commitments. Furthermore, both satisfaction and frustration of basic psychological needs are related to ruminative identity exploration, commitment formation and identification with commitments. Mediation analysis revealed that frustration of the need for autonomy and competence mediated the relationship between maternal anxious overprotection and ruminative exploration, whereas frustration of the need for relatedness mediated the relationship between maternal anxious overprotection and identification with commitments. Ways to utilize the findings and suggestions for further research are discussed.

Keywords: identity formation, parental overprotection, basic psychological needs

Περιεχόμενα

Πρόλογος	6
Γονική υπερπροστασία, διαμόρφωση ταυτότητας και βασικές ψυχολογικές ανάγκες	7
Διαμόρφωση ταυτότητας	8
Γονική υπερπροστασία	14
Βασικές ψυχολογικές ανάγκες	17
Ερευνητικοί Στόχοι και Ερωτήματα	21
Μεθοδολογία.....	23
Συμμετέχοντες	23
Μέσα Συλλογής Δεδομένων	23
Διαδικασία	25
Αποτελέσματα.....	27
Περιγραφικοί Στατιστικοί Δείκτες.....	27
Παραγοντική Ανάλυση	29
Έλεγχος Ερευνητικών Ερωτημάτων.....	31
Συζήτηση.....	43
Περιορισμοί και Προτάσεις	52
Βιβλιογραφία	55
Παράρτημα.....	73

Πρόλογος

Ευχαριστώ θερμά τον επόπτη μου και πρόεδρο του τμήματος Ψυχολογίας ΕΚΠΑ καθηγητή Σπυρίδωνα Τάνταρο για την πολύτιμη καθοδήγησή του σε όλη τη διάρκεια της διπλωματικής εργασίας, τους καθηγητές/τριες και συμφοιτήτριές μου του ΠΜΣ «Σχολική Ψυχολογία» για τα πλούσια ακαδημαϊκά ερεθίσματα, τους ανθρώπους μου για την συνεχή στήριξη που μου παρείχαν, αλλά και τους διευθυντές των σχολείων και τους/τις μαθητές/τριες για την προθυμία τους να συμμετάσχουν στην έρευνα.

Γονική υπερπροστασία, διαμόρφωση ταυτότητας και βασικές ψυχολογικές ανάγκες

Η συμβουλευτική γονέων είναι ένας σημαντικός τομέας της εργασίας των σχολικών ψυχολόγων (Hatzichristou, 2023). Η συνεργασία και η διαλεκτική συμβουλευτική είναι σημαντικές πρακτικές και θα συνεχίσουν να αποτελούν αποτελεσματικούς τρόπους για την ενίσχυση της γονική εμπλοκής και γενικότερα του γονικού ρόλου (Hendricker et al., 2023). Η γονική εμπλοκή στη σχολική ζωή βασίζεται στην οικολογική θεωρία συστημάτων του Bronfenbrenner (1977), η οποία δίνει έμφαση στις συνδέσεις μεταξύ του παιδιού, των συνομηλίκων, των ενηλίκων, του περιβάλλοντος, των κοινοτήτων και των πολιτικών που αλληλεπιδρούν και αλληλοεπηρεάζονται. Τα μικροσυστήματα του σπιτιού και του σχολείου, και οι ενήλικες σε αυτά τα πλαίσια, είναι μερικά από τα πιο επιδραστικά συστήματα για την ανάπτυξη του παιδιού και είναι κρίσιμα για την προώθηση θετικών αποτελεσμάτων για τους εφήβους (Garbacz et al., 2015). Πρόσφατες μετα-αναλύσεις έχουν καταδείξει τη θετική επίδραση των παρεμβάσεων που στοχεύουν στη συνεργασία οικογένειας-σχολείου στον ακαδημαϊκό και κοινωνικο-συμπεριφορικό τομέα ανάπτυξης των παιδιών (Sheridan et al., 2019· Smith et al., 2019).

Σε ορισμένες περιπτώσεις, όμως, η υπερ-εμπλοκή των γονέων στη ζωή των εφήβων, συχνά με αναπτυξιακά ακατάλληλο τρόπο, μπορεί να έχει αρνητικές επιδράσεις. Η γονική συμπεριφορά που είναι υπερβολικά ελεγκτική συνδέεται με δυσκολίες στην ανάπτυξη ενός ανεξάρτητου εαυτού και δεν επιτρέπει την προσωπική εξερεύνηση και την προσωπική ανακάλυψη της ταυτότητας του εφήβου (Givertz & Segrin, 2014). Εμφανίζεται συχνά σε ένα πλαίσιο υψηλής οικογενειακής συνοχής (Munich & Munich, 2009) και παρεμβαίνει στη βασική ανθρώπινη τάση για διαφοροποίηση και αυτονομία, καθώς τα άτομα περνούν από την εφηβεία στην ενηλικίωση. Παρεμβαίνει στην ανάπτυξη της προσωπικής επάρκειας, της πεποίθησης ότι κάποιος μπορεί να εκτελέσει με επιτυχία μια συμπεριφορά (Bandura, 1977),

και ως εκ τούτου παρεμβαίνει στην ικανότητα του ατόμου να επιλύει προβλήματα, να λαμβάνει αποφάσεις, να ικανοποιεί ανάγκες, να θέτει στόχους και να τους επιτυγχάνει.

Για τους λόγους αυτούς, ο σχολικός ψυχολόγος, αλλά και κάθε επαγγελματίας ψυχικής υγείας που ασχολείται με εφήβους, χρειάζεται να είναι ευαισθητοποιημένος για τα αναπτυξιακά ζητήματα της εφηβείας. Στη συγκεκριμένη αναπτυξιακή περίοδο, η αυτονομία θεωρείται ότι αποτελεί ένα χαρακτηριστικό που είναι σημαντικό να ενισχυθεί (Beyers et al., 2024). Επιπλέον, η διαμόρφωση της ταυτότητας αποτελεί άλλο ένα βασικό αναπτυξιακό έργο των εφήβων και αναδυόμενων ενηλίκων (Erikson, 1968), προκαλώντας τους να βρουν τρόπους για να προσδιορίσουν τον εαυτό τους και τους μελλοντικούς τους στόχους στην κοινωνία. Συνδυάζοντας αυτές τις δύο εφηβικές προκλήσεις, οι έφηβοι που εξερευνούν ενεργά επιλογές σχετικές με την ταυτότητα σε συνθήκες υψηλής αυτονομίας, βιώνουν την αναζήτηση ως μια διαδικασία αυθεντική, που τους δίνει νόημα, με μεγαλύτερη επίγνωση των προσωπικών τους προτιμήσεων. Αντίθετα, μια εξερεύνηση εναλλακτικών επιλογών ταυτότητας υπό συνθήκες ελέγχου είναι πιο πιθανό να βιωθεί ως αγχωτική και ψυχικά εξαντλητική (Luyckx et al., 2007). Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να αναδείξει αφενός τη σημασία του γονικού ρόλου και των γονικών πρακτικών για τη βέλτιστη ανάπτυξη των εφήβων μαθητών και αφετέρου ερευνητικά αποτελέσματα, τα οποία θα φανούν χρήσιμα για την ευαισθητοποίηση των σχολικών ψυχολόγων, οι οποίοι θα κληθούν να αντιμετωπίσουν στην πράξη τις προκλήσεις των εφήβων.

Διαμόρφωση ταυτότητας

Η διαμόρφωση ταυτότητας αποτελεί μια σημαντική πτυχή της ανθρώπινης ανάπτυξης και βοηθάει το άτομο να απαντήσει σε ερωτήματα σχετικά με τον εαυτό του και την κατεύθυνση την οποία ακολουθεί στη ζωή του (Schwartz et al., 2011). Η σημαντικότητα της ταυτότητας για τους εφήβους φαίνεται από το γεγονός ότι συσχετίζεται συστηματικά με την

ψυχοκοινωνική προσαρμογή (Branje et al., 2021). Η έρευνα για τη διαμόρφωση ταυτότητας είναι εκτενής και έχουν δημιουργηθεί αρκετές θεωρίες που τυγχάνουν ευρείας αναγνώρισης.

Μια από τις θεωρίες που άσκησαν μεγάλη επιρροή στην ψυχολογία είναι η αναπτυξιακή θεωρία του Erikson (1968). Η συγκεκριμένη θεωρία περιγράφει οκτώ στάδια ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης, από τα οποία τα άτομα περνούν κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Το καθένα από αυτά χαρακτηρίζεται από μια κρίση, την οποία το άτομο καλείται να επιλύσει. Στην εφηβική ηλικία, οι έφηβοι καλούνται να διαμορφώσουν μια συνεκτική και σταθερή ταυτότητα, μια εικόνα του εαυτού τους που βρίσκεται σε συμφωνία με τις επιλογές και τις αντιλήψεις τους, δημιουργώντας την αναγκαία βάση για την επίτευξη της ενήλικης ταυτότητας. Αυτή η σταθερότητα των επιλογών και δεσμεύσεών τους αποτελεί την ταυτότητα, ένα αίσθημα για τον εαυτό τους που τους διακρίνει από τους άλλους και που βιώνεται ως μια συνέχεια στον χρόνο και στα διαφορετικά πλαίσια (Van Doeseelaar et al., 2018). Από την άλλη, η σύγχυση ταυτότητας χαρακτηρίζει τα άτομα που είναι ανασφαλή, αβέβια και η εικόνα του εαυτού τους δεν γίνεται αντιληπτή ως συνεκτική. Αν και στην εφηβεία αναδεικνύεται πιο έντονα η διεργασία διαμόρφωσης ταυτότητας, η διαδικασία στηρίζεται στις βάσεις που έχουν δημιουργηθεί στα προηγούμενα αναπτυξιακά στάδια.

Η αναπτυξιακή θεωρία του Erikson επηρέασε μεταγενέστερους θεωρητικούς, όπως τον Marcia (1966), η τυπολογία του οποίου αποτελεί τη βάση για τη σύγχρονη έρευνα στην ανάπτυξη της ατομικής ταυτότητας. Σύμφωνα με την τυπολογία του Marcia (1966), διακρίνονται δύο διεργασίες διαμόρφωσης ταυτότητας: η διερεύνηση των σχετικών επιλογών για τη ζωή και η δέσμευση σε συγκεκριμένες επιλογές. Ανάλογα με τον βαθμό διερεύνησης και δέσμευσης, οι έφηβοι ανήκουν σε τέσσερις τύπους ταυτότητας: την κατακτημένη ταυτότητα (υψηλή δέσμευση και υψηλή διερεύνηση), τη δοτή ταυτότητα (υψηλή δέσμευση και χαμηλή διερεύνηση), το μορατόριουμ (χαμηλή δέσμευση και υψηλή διερεύνηση) και τη σύγχυση ταυτότητας (χαμηλή δέσμευση και χαμηλή διερεύνηση).

Το άτομο που ανήκει στην κατακτημένη ταυτότητα έχει διερευνήσει ενεργητικά τις διάφορες εναλλακτικές επιλογές και έχει δημιουργήσει ισχυρές δεσμεύσεις, ενώ το άτομο που ανήκει στη δοτή ταυτότητα έχει κατασταλάξει στις επιλογές του χωρίς προηγούμενη διερεύνηση. Η κατάσταση μορατόριουμ χαρακτηρίζει τα άτομα που διερευνούν τη δεδομένη χρονική στιγμή τις επιλογές τους, χωρίς να έχουν δημιουργήσει δεσμεύσεις, ενώ στη σύγχυση ταυτότητας το άτομο δεν ασχολείται με θέματα που άπτονται της ταυτότητάς του.

Η τυπολογία του Marcia (1966) αποτέλεσε τη βάση για τη δημιουργία νέων επεκτάσεων της θεωρίας, όπως η συμβολή του Berzonsky (1989) και του Grotevant (1987) (για ανασκόπηση των επεκτάσεων βλ. Schwartz, 2001). Ο Luyckx και οι συνεργάτες (2005, 2006, 2008), αξιοποιώντας τα έργα του Grotevant (1987) και του Meeus (1996), ανέπτυξαν ένα μοντέλο ταυτότητας πέντε διαστάσεων. Διέκριναν τρεις διαστάσεις της διερεύνησης: τη διερεύνηση σε εύρος (αναζήτηση πληροφοριών για διάφορες εναλλακτικές), τη διερεύνηση σε βάθος (συλλογή πληροφοριών για αξιολόγηση υπάρχουσών δεσμεύσεων) και την μηρυκαστική διερεύνηση (αγχώδης διερεύνηση επιλογών χωρίς αποτέλεσμα), καθώς και δύο διαστάσεις της δέσμευσης: τη δημιουργία δεσμεύσεων και την ταύτιση με τις δεσμεύσεις (βαθμός ταύτισης με τις υπάρχουσες επιλογές).

Σύμφωνα με το αρχικό μοντέλο των Luyckx και συν. (2006), η ανάπτυξη της ταυτότητας είναι μια επαναλαμβανόμενη διαδικασία βασισμένη σε δύο διαδοχικούς κύκλους, οι οποίοι περιλαμβάνουν τις πέντε διαστάσεις. Ο πρώτος κύκλος των διεργασιών διαμόρφωσης περιλαμβάνει τη διερεύνηση σε εύρος, δηλαδή την ενεργή αναζήτηση των διαφορετικών επιλογών, ακολουθούμενη από την δέσμευση στην προτιμότερη επιλογή. Ο κύκλος των διεργασιών αξιολόγησης περιλαμβάνει τη διερεύνηση σε βάθος, δηλαδή την προσεκτική αξιολόγηση της υπάρχουσας δέσμευσης και την ταύτιση με τη δέσμευση. Η διαδικασία της αξιολόγησης έχει ως αποτέλεσμα το άτομο να αισθάνεται περισσότερο ή λιγότερο σίγουρο για την επιλογή στην οποία έχει δεσμευτεί. Αν το άτομο αξιολογήσει ως

ικανοποιητική την επιλογή του, η ταύτιση με τη δέσμευση ενισχύεται. Αν, όμως, το άτομο απορρίψει μια δέσμευση και συνειδητοποιήσει ότι δεν είναι ικανοποιητική πλέον, πραγματοποιείται μια επιστροφή στον κύκλο των διεργασιών διαμόρφωσης, ώστε το άτομο να διερευνήσει εναλλακτικές επιλογές και να δεσμευτεί εκ νέου στην πιο ικανοποιητική (Luyckx et al., 2006). Μεταγενέστερα, οι ερευνητές πρόσθεσαν μια πέμπτη διάσταση στο μοντέλο, διακρίνοντας τη μηρυκαστική διερεύνηση από τη διερεύνηση σε εύρος, αποδίδοντας τη θετική συσχέτιση της διάστασης της διερεύνησης με συμπτώματα ψυχοπαθολογίας στην ύπαρξη μηρυκαστικής διερεύνησης (Luyckx et al., 2008).

Το μοντέλο πέντε διαστάσεων αναγνωρίζει έξι τύπους/καταστάσεις ταυτότητας: η κατακτημένη ταυτότητα, η οποία χαρακτηρίζεται από υψηλά επίπεδα δέσμευσης και χαμηλά επίπεδα μηρυκαστικής διερεύνησης, όπως και η δοτή ταυτότητα. Ωστόσο, η κατακτημένη ταυτότητα έχει υψηλότερη διερεύνηση σε εύρος σε σύγκριση με τη δοτή ταυτότητα. Το μορατόριουμ παρουσιάζει υψηλά επίπεδα σε όλες τις διαδικασίες διερεύνησης και χαμηλά επίπεδα στις διαδικασίες δέσμευσης. Επιπλέον, το μοντέλο αυτό αναγνωρίζει δύο τύπους σύγχυσης/διάχυσης (diffusion): την σύγχυση λόγω αδιαφορίας (carefree diffusion), όπου το άτομο δεν ενδιαφέρεται να εμπλακεί και δεν προβληματίζεται για τις διαδικασίες διαμόρφωσης ταυτότητας, και την προβληματική σύγχυση (troubled diffusion), στην οποία το άτομο χαρακτηρίζεται από υψηλά επίπεδα μηρυκαστικής διερεύνησης. Η βασική διαφορά μεταξύ των δύο τύπων σύγχυσης είναι το επίπεδο ενδιαφέροντος του ατόμου για τη διερεύνηση της ταυτότητας. Ο τελευταίος τύπος ταυτότητας στο μοντέλο πέντε διαστάσεων είναι η αδιαφοροποίητη ομάδα (undifferentiated cluster), η οποία παρουσιάζει μέτρια επίπεδα σε όλες τις διαδικασίες διερεύνησης και δέσμευσης (Luyckx et al., 2008).

Στην ίδια δεκαετία, οι Crocetti και συν. (2008) ανέπτυξαν ένα αντίστοιχο μοντέλο τριών διαστάσεων, υποθέτοντας ότι η ταυτότητα διαμορφώνεται μέσα από μια διαδικασία συνεχούς αλληλεπίδρασης των διαστάσεων. Οι διαστάσεις του μοντέλου περιλαμβάνουν: τη

δέσμευση, δηλαδή την αυτοπεποίθηση που αντλεί το άτομο από τις επιλογές του, τη διερεύνηση σε βάθος, που αφορά την έκταση στην οποία το άτομο εξετάζει τις δεσμεύσεις του και αναζητά επιπλέον πληροφορίες, και την αναθεώρηση της δέσμευσης, δηλαδή τη σύγκριση των τρεχουσών δεσμεύσεων με άλλες, πιο ελκυστικές επιλογές όταν οι πρώτες δεν είναι πια ικανοποιητικές.

Το μοντέλο διακρίνει πέντε καταστάσεις/τύπους ταυτότητας: την κατακτημένη ταυτότητα, με υψηλά επίπεδα δέσμευσης και διερεύνησης σε βάθος και χαμηλή αναθεώρηση της δέσμευσης· την δοτή ταυτότητα (early closure), με υψηλή ή μέτρια δέσμευση και χαμηλή διερεύνηση σε βάθος και αναθεώρηση της δέσμευσης· το μορατόριουμ, με χαμηλή δέσμευση και διερεύνηση σε βάθος και υψηλή αναθεώρηση της δέσμευσης· το μορατόριουμ σε αναζήτηση (searching moratorium), με υψηλά επίπεδα σε όλες τις διαστάσεις· και τη σύγχυση, με χαμηλά επίπεδα σε όλες τις διαστάσεις (Crocetti et al., 2008). Το μοντέλο των τριών διαστάσεων προτείνει δύο τύπους μορατόριουμ, που και οι δύο επιδιώκουν την εύρεση πιο ελκυστικών εναλλακτικών επιλογών. Παρ' όλα αυτά, το μορατόριουμ θεωρείται πιο δυσλειτουργικό από το μορατόριουμ σε αναζήτηση, διότι τα άτομα στο τελευταίο ξεκινούν τη διερεύνηση από υψηλή ταύτιση με τις δεσμεύσεις τους, ενώ τα άτομα στο πρώτο ξεκινούν από χαμηλή δέσμευση (Crocetti, 2017· 2018).

Από το μοντέλο προκύπτουν δύο κύκλοι διεργασίας ταυτότητας. Στον κύκλο διατήρησης της ταυτότητας, τα άτομα μπορούν να διερευνήσουν σε βάθος τις δεσμεύσεις τους και να επιβεβαιώσουν αν αυτές ταιριάζουν με τους στόχους τους, τα συνολικά ταλέντα τους και τις δυνατότητές τους. Όταν αυτό δεν συμβαίνει και τα άτομα αρχίζουν να αμφισβητούν την ταυτότητά τους, μεταβαίνουν στον κύκλο διαμόρφωσης της ταυτότητας, όπου αναζητούν νέες εναλλακτικές, επειδή οι τρέχουσες δεσμεύσεις τους δεν είναι ικανοποιητικές ή δεν ταιριάζουν καλά.

Συνολικά, αυτοί οι δύο επαναληπτικοί κύκλοι παρέχουν ένα πλαίσιο για την κατανόηση του πώς τα άτομα, από τη μία πλευρά, μπορούν να εδραιώσουν την ταυτότητά τους και, από την άλλη, να περάσουν από κρίσεις και μεταβάσεις ταυτότητας (Crocetti et al., 2023· Meeus, 2018). Σύμφωνα με το μοντέλο, οι έφηβοι αναπτύσσουν την ταυτότητά τους επαναξιολογώντας τις αρχικές δεσμεύσεις τους, οι οποίες βασίζονται στις ταυτίσεις της παιδικής ηλικίας. Έτσι, ο κύκλος διαμόρφωσης δέσμευσης βασίζεται στη σύγκριση των τρεχουσών επιλογών με τις διαθέσιμες εναλλακτικές που προσφέρονται από τα συγκεκριμένα περιβάλλοντα στα οποία μεγαλώνουν οι έφηβοι, με την οικογένεια να παίζει πρωτεύοντα ρόλο (Crocetti et al., 2023).

Πλήθος ερευνών αναδεικνύουν τη σχέση της ανάπτυξης ταυτότητας με την ψυχοκοινωνική προσαρμογή (De Moor & Branje, 2023· Luyckx et al., 2006· Schwartz et al., 2011). Έχει βρεθεί ότι η μηρυκαστική διερεύνηση σχετίζεται θετικά με συμπτώματα ψυχοπαθολογίας (Τάνταρος και συν., 2018), όπως καταθλιπτικά συμπτώματα (De Lise et al., 2023· Hatano et al., 2020· Meca et al., 2023· Raemen et al., 2022· Schwartz et al., 2011), δυσφορία (Luyckx et al., 2008) και άγχος (Schwartz et al., 2011). Από την άλλη, οι έφηβοι που παρουσιάζουν υψηλή διερεύνηση σε βάθος και δέσμευση στις επιλογές τους τείνουν να αναφέρουν λιγότερα καταθλιπτικά συμπτώματα (Raemen et al., 2022), υψηλό αίσθημα νοήματος στη ζωή (Schwartz et al., 2011), χαμηλή αρνητική διάθεση (Klimstra et al., 2016), υψηλή αυτοεκτίμηση και ευεξία (Schwartz et al., 2011) και συνολικά θετική προσαρμογή (Luyckx et al., 2006). Όταν το άτομο πραγματοποιεί δεσμεύσεις και είναι σίγουρο για τις επιλογές του, τείνει να έχει προσαρμοστικό στυλ προσωπικότητας (Hatano et al., 2016), χαμηλά επίπεδα επιθετικότητας (Crocetti et al., 2008) και υγιείς σχέσεις με την οικογένεια και τους φίλους του (Crocetti et al., 2017). Έχοντας γνώση των θετικών και αρνητικών αποτελεσμάτων των διεργασιών διαμόρφωσης ταυτότητας για την ψυχική υγεία και ανάπτυξη, σημαντική κρίνεται η διερεύνηση των παραγόντων που συμβάλλουν στη

διαμόρφωση ταυτότητας, όπως η γονικότητα και το οικογενειακό περιβάλλον (Beyers & Goossens, 2008· Schwartz, 2005).

Γονική υπερπροστασία

Την τελευταία δεκαετία παρατηρείται ένα αναπτυσσόμενο επιστημονικό ενδιαφέρον για τη γονική υπερπροστασία, μια διάσταση γονικότητας με την οποία οι γονείς παρέχουν ένα επίπεδο προστασίας που είναι υπερβολικό για το αναπτυξιακό επίπεδο του παιδιού (Thomasgard et al., 1995). Η γονική υπερπροστασία μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορες μορφές, όπως το να φέρονται στον έφηβο σαν να είναι μικρό παιδί, παραβιάζοντας την ιδιωτικότητά του, παρεμβαίνοντας στα προβλήματα του εφήβου με παροχή λύσεων χωρίς να υπάρχει ουσιαστική ανάγκη, καθώς και με συνεχή προειδοποίηση για πιθανούς κινδύνους (Brenning et al., 2017).

Στη βιβλιογραφία υπάρχουν αρκετοί όροι παρόμοιοι με τη γονική υπερπροστασία, καθιστώντας δύσκολη τη διάκριση μεταξύ τους (Kwon et al., 2017). Ο γονικός ψυχολογικός έλεγχος αναφέρεται στη γονική πρακτική κατά την οποία οι γονείς προσπαθούν να ελέγξουν τις εσωτερικές σκέψεις, τα συναισθήματα και τις πράξεις του παιδιού τους μέσω χειριστικών και παρεμβατικών μεθόδων, όπως η απόσυρση της στοργής, η ντροπή και η πρόκληση ενοχής (Barber, 1996). Αν και η υπερβολική παρεμβατικότητα αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό των δύο όρων, η γονική υπερπροστασία δεν περιλαμβάνει χειριστικές τεχνικές και πρακτικές που δημιουργούν ενοχή στο παιδί, αλλά κυρίως ένα αγχώδες συναισθηματικό στοιχείο και μια συνεχή ανησυχία για την κατάσταση του παιδιού (Venard et al., 2023).

Ένας άλλος όρος που εμφανίζεται συχνά είναι η γονικότητα-ελικόπτερο, ένας τύπος γονικότητας, αναπτυξιακά ακατάλληλος, στον οποίο οι γονείς εμπλέκονται υπερβολικά στις ζωές των παιδιών τους, περιορίζοντας την αυτονομία τους (Padilla-Walker & Nelson, 2012· Segrin et al., 2012). Συνήθως ο όρος αυτός αναφέρεται σε αναδυόμενους ενήλικες, όπως

φοιτητές πανεπιστημίου και όχι σε παιδιά και εφήβους (Venard et al., 2023). Συγκλίνουν, όμως, ιδιαίτερα ως προς το γεγονός ότι και οι δύο γονικές πρακτικές μπορούν να υπονομεύσουν την αυτονομία των εφήβων. Επιπλέον, η γονικότητα-ελικόπτερο φαίνεται να έχει βάσεις στην έρευνα για τη γονική υπερπροστασία, με ορισμένες μελέτες να δηλώνουν ότι η πρώτη είναι ένα είδος έκφρασης της δεύτερης (Gagnon, 2019· Segrin et al., 2012· Vigdal & Brønneck, 2022).

Σε μια πρόσφατη έρευνα των Ryan και συν. (2024), η συνδυαστική διερευνητική ανάλυση παραγόντων δύο ερωτηματολογίων, που μετρούν τους συγκεκριμένους όρους (Chevrier et al., 2023· Odenweller et al., 2014), ανέδειξε δύο παράγοντες. Ο πρώτος παράγοντας, η υπερπροστασία με χαρακτηριστικά απαίτησης, είχε υψηλές φορτίσεις σε όλα τα στοιχεία της γονικής υπερπροστασίας και σε πολύ λίγα στοιχεία της γονικότητας-ελικόπτερο, ενώ ο δεύτερος παράγοντας, η υπερπροστασία με χαρακτηριστικά ανταπόκρισης στη δυσφορία και στις ανάγκες του παιδιού, αποτελούταν μόνο από στοιχεία της γονικότητας-ελικόπτερο. Στην ίδια έρευνα, βρέθηκε ότι ο πρώτος παράγοντας σχετιζόταν περισσότερο με αρνητικά συμπτώματα στα παιδιά, ενώ δεν βρέθηκε το ίδιο για τον δεύτερο παράγοντα.

Η προστασία των παιδιών, η γονική εμπλοκή και η παροχή προσοχής και υποστήριξης θεωρούνται γενικά θετικά στοιχεία. Η γονική εμπλοκή, δηλαδή η παροχή πόρων όπως χρόνος, χρήματα και ενέργεια από τους γονείς για σχολικούς σκοπούς (Grolnick & Slowiaczek, 1994), έχει συνδεθεί θετικά με καλύτερη σχολική, κοινωνική και συναισθηματική προσαρμογή (Barger et al., 2019), ειδικά όταν το επίπεδο εμπλοκής είναι προσαρμοσμένο στο αναπτυξιακό επίπεδο και τις ανάγκες του παιδιού (Padilla-Walker & Nelson, 2012). Ο βαθμός καταλληλότητας της γονικής προστασίας εξαρτάται από το πλαίσιο ή την κατάσταση. Για παράδειγμα, η υπερπροστασία φαίνεται ακατάλληλη σε περιβάλλοντα χαμηλού κινδύνου (Ungar, 2009). Σε φυσικά και κοινωνικά περιβάλλοντα όπου η έκθεση σε

κίνδυνο είναι χαμηλή, η υπερβολική ανησυχία για την ευημερία των παιδιών μπορεί να οδηγήσει τους γονείς να μην ανταποκριθούν επαρκώς στις αναπτυξιακές ανάγκες των παιδιών τους. Στην περίπτωση της γονικής υπερπροστασίας, όμως, αν και οι γονείς μπορεί να προσφεύγουν σε υπερβολική εμπλοκή και υπερπροστασία με καλή πρόθεση, όταν δεν λαμβάνονται υπόψη οι αναπτυξιακές ανάγκες του παιδιού, έχει βρεθεί να είναι δυσπροσαρμοστική με αρνητικές επιπτώσεις για τους εφήβους (Segrin et al., 2013, 2015· Van Petegem et al., 2020).

Η γονική υπερπροστασία φαίνεται να επηρεάζει την ψυχοκοινωνική προσαρμογή του παιδιού, αφού πλήθος ερευνών αναδεικνύουν τη θετική της σχέση με προβλήματα εσωτερίκευσης (Arslan et al., 2023· Van Petegem et al., 2020) και εξωτερίκευσης (Van Petegem et al., 2020· Weitkamp & Seiffge-Krenke, 2019), άγχος (Chevrier et al., 2023· Schiffrin et al., 2019· Van Petegem et al., 2022) και ιδιαίτερα κοινωνικό άγχος (Jiao et al., 2023· Mathijs et al., 2023), καταθλιπτικά συμπτώματα (Chevrier et al., 2023· Eberly Lewis et al., 2023· Schiffrin et al., 2014, 2019) και χαμηλή ικανοποίηση από τη ζωή (Chevrier et al., 2023· Schiffrin et al., 2014, 2019). Επιπλέον, η γονική υπερπροστασία επηρεάζει τη σχολική προσαρμογή του παιδιού, με το τελευταίο να παρουσιάζει χαμηλή ακαδημαϊκή αυτοπεποίθηση (Eberly Lewis et al., 2023), χαμηλή σχολική εμπλοκή (Padilla-Walker & Nelson, 2012), σχολική εξουθένωση (Love et al., 2020), ακαδημαϊκή αναβλητικότητα (Hong et al., 2015) και δυσλειτουργικά ακαδημαϊκά κίνητρα (Schiffrin & Liss, 2017). Σε μια έρευνα στην Ελλάδα, φάνηκε ότι η αλληλεπίδραση της γονικής υπερπροστασίας με παράγοντες προσωπικότητας επηρεάζουν την κοινωνική επάρκεια στο σχολικό περιβάλλον (Lianos, 2015).

Από τη βιβλιογραφία φαίνεται ότι η αντιλαμβανόμενη γονική υποστήριξη επιδρά θετικά στη διαμόρφωση ταυτότητας του εφήβου (Beyers & Goossens, 2008· Christiaens et al., 2023· Crocetti et al., 2017· De Moor et al., 2023). Αντίθετα, σύμφωνα με τους Luyckx

και συν. (2007), ο γονικός έλεγχος φαίνεται να εμποδίζει τη διαδικασία διαμόρφωσης ταυτότητας, αφού βρέθηκε να σχετίζεται αρνητικά με τη διάσταση της δέσμευσης και της ταύτισης με τη δέσμευση, ενώ θετικά με τη διάσταση της αναζήτησης σε εύρος σε δείγμα αναδυόμενων ενηλίκων.

Πιο πρόσφατα, στην έρευνα των Skhirtladze & Van Petegem (2024) βρέθηκε ότι η γονική υπερπροστασία σχετίζεται θετικά με τη σύγχυση ταυτότητας και αρνητικά με τη σύνθεση ταυτότητας. Όταν η γονική εμπλοκή γίνεται αντιληπτή από τους εφήβους ως υπερβολικά πιεστική και χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι αναπτυξιακές τους ανάγκες, οι έφηβοι νιώθουν ότι πρέπει να ενεργούν σύμφωνα με τις προσδοκίες των γονέων, πολλές φορές σε αντίθεση με τις προσωπικές αξίες και στόχους τους (Van Petegem et al., 2013). Επομένως, φαίνεται ότι οι γονικές πρακτικές που δεν καλύπτουν τις αναπτυξιακές ανάγκες του εφήβου επηρεάζουν αρνητικά τη διαμόρφωση προσωπικής ταυτότητας.

Βασικές ψυχολογικές ανάγκες

Μεγάλο μέρος της έρευνας σχετικά με την γονική υπερπροστασία έχει θεμελιωθεί στη Θεωρία Αυτο-Προσδιορισμού (ΘΑΠ - Chevrier et al., 2023· Ryan & Deci, 2000). Η ΘΑΠ προσδιορίζει την αυτονομία ως βασική ψυχολογική ανθρώπινη ανάγκη και την γονική υπερπροστασία ως αντιπροσωπευτική συμπεριφορά που υπονομεύει την ικανοποίηση των ψυχολογικών αναγκών, δημιουργώντας ουσιαστικά δυσκολίες στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών που επηρεάζονται. Η ΘΑΠ αποτελεί μια οργανισμική διαλεκτική προσέγγιση των ανθρώπινων κινήτρων και της προσωπικότητας (Ryan & Deci, 2000). Βασική αρχή που διέπει τη θεωρία είναι η άποψη ότι όλοι οι άνθρωποι ανεξαιρέτως είναι ενεργητικοί οργανισμοί που διαθέτουν μια έμφυτη τάση προς την ανάπτυξη (Ryan & Deci, 2000). Η ΘΑΠ αναγνωρίζει, ωστόσο, ότι οι άνθρωποι μπορούν επίσης να λειτουργούν παθητικά και μηχανικά (Deci & Ryan, 2008). Μια εξήγηση για την αντίθεση αυτή φαίνεται να παρέχουν οι διαφορετικοί τύποι κινήτρων, τα οποία προκύπτουν από την αλληλεπίδραση

μεταξύ της έμφυτης ενεργητικής φύσης των ανθρώπων και των κοινωνικών περιβαλλόντων που είτε διευκολύνουν είτε καταστέλλουν αυτή την έμφυτη φύση.

Συγκεκριμένα, η ΘΑΠ αποτελείται από επιμέρους θεωρίες, μια εκ των οποίων είναι η Θεωρία Βασικών Ψυχολογικών Αναγκών, που υποστηρίζει ότι όλα τα άτομα έχουν τρεις θεμελιώδεις ψυχολογικές ανάγκες: την επάρκεια, την αυτονομία και τη σύνδεση με τους άλλους (Deci & Ryan, 2000· Ryan & Deci, 2000). Η ψυχολογική ανάγκη ορίζεται ως μια ψυχολογική «θρεπτική ουσία» που είναι απαραίτητη για την προσαρμογή, την ακεραιότητα και την ανάπτυξη των ατόμων (Ryan, 1995). Τα πλαίσια που επιτρέπουν την ικανοποίηση αυτών των αναγκών συμβάλλουν στην υποστήριξη της έμφυτης τάσης των ατόμων προς την ανάπτυξη, προωθούν υγιέστερα κίνητρα και οδηγούν σε θετικά ψυχολογικά, αναπτυξιακά και συμπεριφορικά αποτελέσματα (Ryan & Deci, 2000). Αντίθετα, τα περιβάλλοντα που εμποδίζουν την ικανοποίηση αυτών των αναγκών οδηγούν σε λιγότερο ευεργετικές μορφές κινήτρων και έχουν αρνητικές επιπτώσεις για την ευεξία. Τέτοια πλαίσια ματαίωσης μπορεί να είναι πολύ ελεγκτικά ή απορριπτικά (Deci & Ryan, 2000). Η ΘΑΠ εξετάζει τόσο την ικανοποίηση όσο και τη ματαίωση των ψυχολογικών αναγκών, με τη ματαίωση να αντιπροσωπεύει μια ισχυρότερη και πιο απειλητική διάσταση από την απλή απουσία της ικανοποίησής τους (Vansteenkiste & Ryan, 2013).

Η αυτονομία αναφέρεται στην αίσθηση της βούλησης και του ελέγχου των επιλογών. Βιώνεται όταν οι συμπεριφορές, οι ιδέες και τα συναισθήματα είναι γνήσια και σύμφωνα με τις αξίες του εαυτού. Η ματαίωση της ανάγκης για αυτονομία προκαλεί ένα αίσθημα πίεσης και σύγκρουσης μεταξύ των πραγματικών επιθυμιών του ατόμου και των ενεργειών που αναγκάζεται να κάνει. Η ανάγκη για σύνδεση με τους άλλους, η οποία ικανοποιείται με το να σχετίζεται κάποιος και να αισθάνεται σημαντικός για τους άλλους, είναι η εμπειρία της ζεστασιάς, του δεσμού και της φροντίδας. Το άγχος για την κοινωνική απομόνωση, η μοναξιά και η κοινωνική αποξένωση μπορεί να συνοδεύουν τη ματαίωση της ανάγκης για

σύνδεση. Η ανάγκη για επάρκεια αναφέρεται στην αίσθηση αποτελεσματικότητας και ικανότητας. Όταν κάποιος αντιμετωπίζει προκλήσεις και επιτυγχάνει τους στόχους που θέτει, αισθάνεται ικανοποίηση από τις επιδόσεις του. Αντίθετα, η ματαίωση της συγκεκριμένης ανάγκης οδηγεί το άτομο να αισθάνεται αβοήθητο, αναποτελεσματικό και αποτυχημένο (Vansteenkiste et al., 2020). Σύμφωνα με τη Θεωρία Βασικών Ψυχολογικών Αναγκών, οι προαναφερθείσες ανάγκες αφορούν όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως προσωπικότητας (Mabbe et al., 2016), καταγωγής (Benita et al. 2020) και δημογραφικών χαρακτηριστικών, όπως ηλικία και φύλο (Chen et al., 2015· Henning et al. 2019).

Η σύγχρονη βιβλιογραφία έχει αναδείξει τον σημαντικό ρόλο της ικανοποίησης των βασικών ψυχολογικών αναγκών στην ψυχική ευημερία των εφήβων. Έχει βρεθεί να σχετίζεται αρνητικά με την προβληματική χρήση του διαδικτύου (Zhang et al., 2024), αλλά και συγκεκριμένα με τον εθισμό στα διαδικτυακά παιχνίδια (Kaya et al., 2023). Αντίθετα, φαίνεται ότι σχετίζεται θετικά με την αυτοσυμπόνια και τη θετική διάθεση (Cruz et al., 2024), και με την υπευθυνότητα και το αίσθημα νοήματος για τη ζωή (Kaya et al., 2023). Στο σχολικό πλαίσιο, ο σχολικός εκφοβισμός και θυματοποίηση προβλέπουν αρνητικά την ικανοποίηση των αναγκών (Menéndez Santurio et al., 2020), ενώ η ικανοποίησή τους σχετίζεται θετικά με την εμπλοκή στη σχολική ζωή και με το εσωτερικό κίνητρο (Conesa et al., 2022). Αντίστοιχα, στις περισσότερες αναλύσεις συσχετίσεων αναδεικνύεται ο αντίθετος ρόλος της ματαίωσης των βασικών ψυχολογικών αναγκών. Επιπλέον, έχει υποστηριχθεί η ύπαρξη ισχυρής σχέσης ανάμεσα στην ικανοποίηση των ψυχολογικών αναγκών και στη λειτουργική διαμόρφωση ταυτότητας (Luyckx et al., 2009).

Η ΘΑΠ διακρίνει τόσο μεταξύ της ικανοποίησης και της ματαίωσης των αναγκών, όσο και μεταξύ ενός υποστηρικτικού και ενός υπονομευτικού περιβάλλοντος για τις ανάγκες αυτές. Σύμφωνα με τη ΘΑΠ, οι γονείς έχουν καθοριστικό ρόλο στην ικανοποίηση ή ματαίωση των βασικών ψυχολογικών αναγκών των παιδιών. Όταν οι γονείς εφαρμόζουν

πρακτικές που υποστηρίζουν αυτές τις ανάγκες, προάγουν την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και ευημερία των παιδιών και των εφήβων (Ryan & Deci, 2017). Οι Schifffrin και συν. (2014, 2021) διαπίστωσαν ότι η γονική υπερπροστασία επηρεάζει αρνητικά τις ανάγκες για αίσθηση αυτονομίας, επάρκειας και σύνδεσης των μαθητών. Μια άλλη μελέτη από τους Van Petegem και συν. (2020) εξέτασε τη σχέση μεταξύ γονικής υπερπροστασίας και ματαίωσης βασικών ψυχολογικών αναγκών, λαμβάνοντας υπόψη την ομοιότητα μεταξύ των αναφορών των εφήβων και των μητέρων τους για τις μεταβλητές. Διαπιστώθηκε ότι όταν οι έφηβοι ανέφεραν περισσότερες υπερπροστατευτικές συμπεριφορές από αυτές που ανέφεραν οι μητέρες τους, ένιωθαν μεγαλύτερη ματαίωση της ανάγκης για αίσθηση επάρκειας και σύνδεσης με άλλους. Έτσι, η υπερπροστατευτική γονική συμπεριφορά μπορεί να έχει επιπλέον αρνητικές επιπτώσεις όταν υπάρχει διαφορά στις αντιλήψεις των εφήβων και των μητέρων τους.

Προηγούμενες έρευνες έχουν χρησιμοποιήσει τη ΘΑΠ για να εξηγήσουν τη σχέση ανάμεσα στη γονική υπερπροστασία και την ψυχική υγεία των εφήβων (Cao et al., 2022· Casale et al., 2023· Flamant et al., 2022· Schifffrin et al., 2014· Van Petegem et al., 2020). Οι έρευνες δείχνουν ότι η γονική υπερπροστασία απειλεί τις τρεις βασικές ψυχολογικές ανάγκες της αυτονομίας, της επάρκειας και της σύνδεσης με άλλους, η καταπίεση των οποίων οδηγεί σε αρνητικές επιπτώσεις για την ψυχική υγεία. Συγκεκριμένα, έχει αναδειχθεί ο διαμεσολαβητικός ρόλος της ικανοποίησης των βασικών ψυχολογικών αναγκών στη σχέση μεταξύ της γονικής υπερπροστασίας και των εξής μεταβλητών: της τελειοθηρίας (Casale et al., 2023), της θετικής ψυχολογικής ανάπτυξης (Cao et al., 2022), των προβλημάτων εσωτερίκευσης και εξωτερίκευσης (Flamant et al., 2022· Van Petegem et al., 2020) και της ικανοποίησης από τη ζωή (Schifffrin et al., 2014).

Ερευνητικοί Στόχοι και Ερωτήματα

Όπως προέκυψε από την αναζήτηση της σχετικής βιβλιογραφίας, καμία δημοσιευμένη έρευνα δεν έχει διερευνήσει συνολικά τη σχέση των τριών αυτών μεταβλητών, αλλά και τον πιθανό διαμεσολαβητικό ρόλο των βασικών ψυχολογικών αναγκών. Οι Luycckx και συν. (2007) και οι Skhirtladze & Van Petegem (2024) μελέτησαν τη σχέση του γονικού ψυχολογικού ελέγχου και της γονικής υπερπροστασίας, αντίστοιχα, με τη διαμόρφωση ταυτότητας σε αναδυόμενους ενήλικες, οι Van Petegem και συν. (2020) και οι Flamant και συν. (2022) διερεύνησαν τη σχέση μεταξύ γονικής υπερπροστασίας και ματαίωσης των βασικών ψυχολογικών αναγκών σε εφήβους, και οι Luycckx και συν. (2009) μελέτησαν τη σχέση μεταξύ της διαμόρφωσης ταυτότητας και των βασικών ψυχολογικών αναγκών σε εφήβους.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ γονικής υπερπροστασίας, ικανοποίησης ή μη των βασικών ψυχολογικών αναγκών και διαμόρφωσης ταυτότητας μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπλέον, θα εξεταστεί η πιθανή διαμεσολάβηση της ικανοποίησης ή μη των βασικών ψυχολογικών αναγκών, σύμφωνα με τη Θεωρία Αυτοπροσδιορισμού, στη σχέση της γονικής υπερπροστασίας και της διαμόρφωσης ταυτότητας. Συγκεκριμένα, διαμορφώθηκαν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

(E1): Υπάρχει διαφορά στις κατανομές των τιμών μεταξύ των αγοριών και των κοριτσιών ως προς τις διαστάσεις της γονικής υπερπροστασίας;

(E2): Υπάρχει διαφορά στις κατανομές των τιμών μεταξύ των αγοριών και των κοριτσιών ως προς τις διαστάσεις των βασικών ψυχολογικών αναγκών;

(E3): Υπάρχει διαφορά ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια στις διαστάσεις διαμόρφωσης ταυτότητας;

(E4): Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των διαστάσεων γονικής υπερπροστασίας και των διαστάσεων διαμόρφωσης ταυτότητας; Αναμένεται ότι θα βρεθούν αρνητικές συσχετίσεις

μεταξύ της αγχώδους γονικής υπερπροστασίας και των θετικών διαστάσεων διαμόρφωσης ταυτότητας, ενώ θετική συσχέτιση μεταξύ της αγχώδους γονικής υπερπροστασίας και της μηρυκαστικής διερεύνησης (Luyckx et al., 2007· Skhirtladze & Van Petegem, 2024).

(E5): Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των διαστάσεων γονικής υπερπροστασίας και των διαστάσεων ικανοποίησης και ματαίωσης των βασικών ψυχολογικών αναγκών; Αναμένεται ότι θα βρεθούν αρνητικές συσχετίσεις μεταξύ της αγχώδους γονικής υπερπροστασίας και της ικανοποίησης των ψυχολογικών αναγκών, ενώ θετικές συσχετίσεις μεταξύ της αγχώδους γονικής υπερπροστασίας και της ματαίωσης των ψυχολογικών αναγκών (Casale et al., 2023· Flamant et al., 2022· Van Petegem et al., 2020).

(E6): Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των διαστάσεων ικανοποίησης και ματαίωσης των βασικών ψυχολογικών αναγκών και των διαστάσεων διαμόρφωσης ταυτότητας; Αναμένεται ότι θα βρεθούν θετικές συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων της ικανοποίησης των ψυχολογικών αναγκών και των θετικών διαστάσεων διαμόρφωσης ταυτότητας, ενώ αρνητικές συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων της ικανοποίησης των ψυχολογικών αναγκών και της μηρυκαστικής διερεύνησης. Αντίθετες συσχετίσεις αναμένεται να βρεθούν για τη ματαίωση των ψυχολογικών αναγκών (Luyckx et al., 2009).

(E7): Η ικανοποίηση και/ή η ματαίωση των βασικών ψυχολογικών αναγκών αποτελούν διαμεσολαβητικούς παράγοντες στη σχέση μεταξύ των διαστάσεων γονικής υπερπροστασίας και των διαστάσεων διαμόρφωσης ταυτότητας;

Μεθοδολογία

Συμμετέχοντες

Το αρχικό δείγμα αποτέλεσαν 196 έφηβοι που φοιτούν σε Λύκεια της Αττικής, από τους οποίους 16 δεν συμπεριλήφθηκαν στη στατιστική ανάλυση λόγω πολλών κενών στις απαντήσεις τους ($N = 180$). Το 52,8% του δείγματος ήταν κορίτσια ($N = 95$) και το 47,2% ήταν αγόρια ($N = 85$). Οι ηλικίες κυμαίνονταν από 16 ετών έως 18 ετών ($M.O. = 16,5$). Προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην έρευνα ήταν οι έφηβοι να φοιτούν στη Β' Λυκείου. Χρησιμοποιήθηκε η δειγματοληψία ευκολίας και τα σχολεία που συμμετείχαν στη συλλογή δεδομένων βρίσκονταν στις περιοχές της Νέας Σμύρνης, του Παλαιού Φαλήρου και της Καλλιθέας Αττικής.

Μέσα Συλλογής Δεδομένων

Για τους σκοπούς της έρευνας έγινε χρήση τριών ερωτηματολογίων, καθώς και δημογραφικές ερωτήσεις για την ηλικία και το φύλο τους.

Κλίμακα Διαστάσεων Διαμόρφωσης Ταυτότητας

Για να αξιολογηθούν οι διεργασίες διαμόρφωσης ταυτότητας χρησιμοποιήθηκε η Κλίμακα Διαστάσεων Διαμόρφωσης Ταυτότητας (Dimensions of Identity Development Scale: Luyckx, Schwartz, et al., 2008), όπως έχει μεταφραστεί και σταθμιστεί στα ελληνικά (Mastrotheodoros & Motti-Stefanidi, 2017· Τάνταρος, 2011). Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς περιέχει 25 δηλώσεις, στις οποίες οι συμμετέχοντες επιλέγουν από μια πενταβάθμια κλίμακα τον αριθμό που τους αντιπροσωπεύει, με 1 = Διαφωνώ έντονα και 5 = Συμφωνώ έντονα. Αποτελείται από πέντε υποκλίμακες που αντιπροσωπεύουν τις πέντε διαστάσεις διαμόρφωσης ταυτότητας, δηλαδή τη διερεύνηση σε εύρος (π.χ., «Σκέφτομαι διάφορα πράγματα που θα μπορούσα να κάνω στο μέλλον»), τη διερεύνηση σε βάθος (π.χ., «Σκέφτομαι/αναλογίζομαι για τα μελλοντικά σχέδια που έχω ήδη πάρει»), τη μηρυκαστική διερεύνηση (π.χ., «Μου είναι δύσκολο να σταματήσω να

σκέφτομαι την κατεύθυνση που θέλω να ακολουθήσω στη ζωή μου»), τη δέσμευση (π.χ., «Έχω αποφασίσει για την κατεύθυνση που θα ακολουθήσω στη ζωή μου») και την ταύτιση με τη δέσμευση (π.χ., «Τα σχέδιά μου για το μέλλον ταιριάζουν με τα αληθινά μου ενδιαφέροντα και τις αξίες μου»). Στον ελληνικό πληθυσμό, όμως, όπως φάνηκε στην παρούσα έρευνα και στην έρευνα των Mastrotheodoros και Motti-Stefanidi (2017), το μοντέλο έξι διαστάσεων εφαρμόζει καλύτερα στα δεδομένα. Επομένως, λήφθηκε υπόψη η έκτη διάσταση της αναθεώρησης της δέσμευσης (π.χ., «Σκέφτομαι/αναρωτιέμαι εάν τα μελλοντικά μου σχέδια ταιριάζουν με αυτό που πραγματικά θέλω»).

Κλίμακα Γονικής Υπερπροστασίας – σύντομη εκδοχή

Για τη μέτρηση της γονικής υπερπροστασίας χρησιμοποιήθηκε η σύντομη εκδοχή της Κλίμακας Γονικής Υπερπροστασίας (Short version of Multidimensional Overprotective Parenting Scale; Chevrier et al., 2023). Η κλίμακα αυτοαναφοράς αποτελείται από 16 δηλώσεις, στις οποίες οι συμμετέχοντες επιλέγουν από μια πενταβάθμια κλίμακα τον αριθμό που τους αντιπροσωπεύει, με 1 = Δεν αληθεύει καθόλου και 5 = Αληθεύει πολύ. Σε κάθε δήλωση οι συμμετέχοντες καλούνται να απαντήσουν για την μητέρα και τον πατέρα τους ξεχωριστά. Αποτελείται από δύο κύριες υποκλίμακες, την αγχώδη γονική υπερπροστασία (π.χ., «Η μητέρα μου / ο πατέρας μου δίνει την εντύπωση ότι δε θέλει να μεγαλώσω») και τη γονική υπερπροστασία με σκοπό την ενίσχυση του «εγώ» (π.χ., «Η μητέρα μου / ο πατέρας μου συχνά λέει ότι είμαι ο καλύτερος / η καλύτερη σε ό,τι κάνω»). Πραγματοποιήθηκε μετάφραση του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου από τα αγγλικά στα ελληνικά και στη συνέχεια αντίστροφη μετάφραση από τα ελληνικά στα αγγλικά από δίγλωσσο άτομο, ώστε να ελεγχθεί η ποιότητα και ακρίβεια της μετάφρασης. Σκοπός της αντίστροφης μετάφρασης είναι να εντοπιστούν και να διορθωθούν τυχόν διαφορές και ανομοιότητες μεταξύ της πρωτότυπης εκδοχής του ερωτηματολογίου και της εκδοχής του ερωτηματολογίου που

προέκυψε από την αντίστροφη μετάφραση (Behr, 2017). Στο παράρτημα 1 παρουσιάζεται το μεταφρασμένο ερωτηματολόγιο.

Ικανοποίηση και ματαίωση βασικών ψυχολογικών αναγκών

Για την αξιολόγηση των βασικών ψυχολογικών αναγκών χρησιμοποιήθηκε η Κλίμακα Ικανοποίησης και Ματαίωσης Βασικών Ψυχολογικών Αναγκών (Basic Psychological Need Satisfaction and Need Frustration Scale· Chen et al., 2015). Η μετάφραση του ερωτηματολογίου στα ελληνικά έγινε στο πλαίσιο της αρχικής έρευνας των Chen και συν. (2015). Η κλίμακα αυτοαναφοράς αποτελείται από 24 δηλώσεις, στις οποίες οι συμμετέχοντες επιλέγουν από μια πενταβάθμια κλίμακα τον αριθμό που τους αντιπροσωπεύει, με 1 = Δεν αληθεύει καθόλου και 5 = Αληθεύει πολύ. Αποτελείται από δύο κύριες κλίμακες, την ικανοποίηση των αναγκών και τη ματαίωση των αναγκών, αλλά και από έξι υποκλίμακες: ικανοποίηση ανάγκης για επάρκεια (π.χ., «...βέβαιος ότι μπορώ να τα καταφέρω καλά στα πράγματα που κάνω»), ματαίωση ανάγκης για επάρκεια (π.χ., «...σοβαρές επιφυλάξεις για τα πράγματα που μπορώ να κάνω καλά»), ικανοποίηση ανάγκης για αυτονομία (π.χ., «...έχω την αίσθηση της επιλογής και της ελευθερίας στα πράγματα που κάνω»), ματαίωση ανάγκης για αυτονομία (π.χ., «...υποχρεωμένος/η να κάνω πράγματα που δεν θα επέλεγα να κάνω από μόνος/η μου»), ικανοποίηση ανάγκης για σύνδεση με άλλους (π.χ., «...ότι οι άνθρωποι για τους οποίους νοιάζομαι, νοιάζονται και αυτοί για εμένα») και ματαίωση ανάγκης για σύνδεση με άλλους (π.χ., «...αποκλεισμένος/η από τον κύκλο των ανθρώπων που θα ήθελα να ανήκω»).

Διαδικασία

Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων από τους εφήβους πραγματοποιήθηκε ομαδικά στον χώρο του σχολείου τους, σε ημέρα και ώρα που είχε προγραμματιστεί εκ των προτέρων, έπειτα από συνεννόηση του ερευνητή με τους διευθυντές και καθηγητές των σχολείων.

Αρχικά ενημερώθηκαν οι διευθυντές για τον σκοπό της έρευνας και τη διαδικασία

χορήγησης των ερωτηματολογίων. Οι διευθυντές οι οποίοι συμφώνησαν, έλαβαν σε έντυπη μορφή αντίγραφα του εντύπου συγκατάθεσης γονέων (Παράρτημα 2). Στη συνέχεια, μοιράστηκαν στους γονείς των μαθητών όλων των τμημάτων της Β΄ Λυκείου και χορηγήθηκαν τα ερωτηματολόγια σε ημέρα και ώρα που είχε συμφωνηθεί, και μόνο σε όσους μαθητές είχαν φέρει συμπληρωμένο το έντυπο συγκατάθεσης γονέων. Η συμμετοχή στην έρευνα ήταν εθελοντική, οι έφηβοι μπορούσαν να σταματήσουν τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου αν το ήθελαν και δεν δόθηκε κάποιο είδος αμοιβής. Διασφαλίστηκε η ανωνυμία και το απόρρητο των απαντήσεων των μαθητών, με πρόσβαση στα δεδομένα να έχουν μόνο οι ερευνητές. Η συνολική διάρκεια του ερωτηματολογίου υπολογίστηκε στα 13-15 λεπτά και τα στοιχεία συγκεντρώθηκαν στο διάστημα 9-26 Απριλίου 2024.

Αποτελέσματα

Περιγραφικοί Στατιστικοί Δείκτες

Για την ανάλυση των δεδομένων της παρούσας έρευνας χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό λογισμικό πρόγραμμα IBM SPSS Statistics 29. Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται οι περιγραφικοί στατιστικοί δείκτες των υπό μελέτη μεταβλητών για το συνολικό δείγμα. Από τον έλεγχο του μη παραμετρικού κριτηρίου Wilcoxon διαπιστώθηκε σε στατιστικά σημαντικό βαθμό ότι οι έφηβοι θεωρούν ότι οι μητέρες ($M.O. = 2,44$, $T.A. = 0,85$) ακολουθούν πρακτικές αγχώδους γονικής υπερπροστασίας περισσότερο απ' ό,τι ακολουθούν οι πατέρες ($M.O. = 2,08$, $T.A. = 0,73$), [$Z = 8.539$, $p < 0,001$]. Επιπλέον, η διάσταση διαμόρφωσης ταυτότητας με τον υψηλότερο μέσο όρο τιμών είναι η διερεύνηση σε εύρος ($M.O. = 3,73$, $T.A. = 0,63$), ενώ χαμηλότερη είναι η μηρυκαστική διερεύνηση ($M.O. = 2,91$, $T.A. = 1,05$).

Το δείγμα δεν ακολουθεί την κανονική κατανομή σε ορισμένες μεταβλητές. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις τυπικές τιμές ασυμμετρίας και κύρτωσης, οι μεταβλητές «ικανοποίηση ανάγκης για αυτονομία», «ικανοποίηση ανάγκης για σύνδεση με άλλους», «ματαίωση ανάγκης για σύνδεση με άλλους», «ικανοποίηση ανάγκης για επάρκεια», «αγχώδης γονική υπερπροστασία μητέρας», «αγχώδης γονική υπερπροστασία πατέρα», «δέσμευση ταυτότητας» και «ταύτιση με τη δέσμευση» δεν ακολουθούν κανονική κατανομή. Για τον λόγο αυτό, χρησιμοποιήθηκαν μη παραμετρικά κριτήρια στις αναλύσεις που συμπεριλαμβάνονταν οι παραπάνω μεταβλητές.

Για τον έλεγχο της αξιοπιστίας των κλιμάκων χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής αξιοπιστίας McDonald's Omega (ω), για λόγους μη κανονικής κατανομής ορισμένων μεταβλητών, αλλά και καλύτερης σύγκρισης με τις τιμές ω των ερευνών στάθμισης και προσαρμογής των ερωτηματολογίων (Chevrier et al., 2023· Mastrotheodoros & Motti-Stefanidi, 2017). Οι τιμές του συντελεστή αξιοπιστίας ω για τις έξι υποκλίμακες της

Κλίμακας Ικανοποίησης και Ματαίωσης Βασικών Ψυχολογικών Αναγκών κυμαίνονται από 0,71 έως 0,89. Οι τιμές του συντελεστή αξιοπιστίας ω για τις έξι υποκλίμακες της Κλίμακας Διαστάσεων Διαμόρφωσης Ταυτότητας κυμαίνονται από 0,72 έως 0,90.

Πίνακας 1

Περιγραφικοί Στατιστικοί Δείκτες και Συντελεστές Αξιοπιστίας των Υπό Μελέτη Μεταβλητών για το Συνολικό Δείγμα

	# προτ.	M.O.	T.A.	Ελαχ.	Μεγ.	Ασυμμ.	Κύρτ.	ω
<i>Διαμόρφωση ταυτότητας</i>								
Δέσμευση	5	3,67	0,90	1,00	5,00	-0,92	0,58	0,90
Διερεύνηση σε εύρος	5	3,73	0,63	1,80	5,00	-0,39	0,68	0,72
Μηρυκαστική διερεύνηση	5	2,91	1,05	1,00	5,00	0,10	-0,80	0,87
Ταύτιση με δέσμευση	5	3,45	0,86	1,00	5,00	-0,60	0,02	0,87
Διερεύνηση σε βάθος	2	3,51	0,89	1,00	5,00	-0,46	0,01	0,49
Αναθεώρηση δέσμευσης	3	3,10	0,91	1,00	5,00	-0,33	-0,40	0,66
<i>Γονική υπερπροστασία</i>								
Αγχώδης υπερπροστασία (μητέρα)	10	2,44	0,85	1,10	5,00	0,61	-0,22	0,85
Αγχώδης υπερπροστασία (πατέρα)	10	2,08	0,73	1,00	5,00	1,38	2,30	0,82
Για ενίσχυση του «εγώ» (μητέρα)	6	2,67	0,65	1,17	4,33	0,01	-0,34	0,64
Για ενίσχυση του «εγώ» (πατέρα)	6	2,61	0,69	1,00	4,67	0,01	-0,32	0,67
<i>Βασικές ψυχολογικές ανάγκες</i>								
Ικανοποίηση αυτονομίας	4	3,58	0,75	1,00	5,00	-0,87	1,64	0,76
Ματαίωση αυτονομίας	4	3,05	0,83	1,25	5,00	0,24	-0,26	0,71
Ικανοποίηση επάρκειας	4	3,58	0,93	1,00	5,00	-0,67	-0,33	0,89
Ματαίωση επάρκειας	4	2,83	1,00	1,00	5,00	1,14	1,53	0,85
Ικανοποίηση σύνδ. με άλλους	4	4,1	0,70	2,25	5,00	-0,92	0,64	0,81
Ματαίωση σύνδεσης με άλλους	4	1,87	0,74	1,00	5,00	0,35	-0,67	0,77

Εκτός των συγκεκριμένων ορίων βρίσκονται οι τιμές του συντελεστή αξιοπιστίας ω για την υποκλίμακα «Αναθεώρηση δέσμευσης» ($\omega = 0,66$) και «Διερεύνηση σε βάθος» ($\omega = 0,49$). Οι συγκεκριμένες τιμές είναι παρόμοιες με εκείνες που βρέθηκαν στην έρευνα προσαρμογής της κλίμακας στον ελληνικό πληθυσμό (Mastrotheodoros & Motti-Stefanidi, 2017). Οι τιμές του συντελεστή αξιοπιστίας ω για τις υποκλίμακες της σύντομης εκδοχής της Κλίμακας Γονικής Υπερπροστασίας κυμαίνονται από 0,64 έως 0,85.

Παραγοντική Ανάλυση

Για τις παραγοντικές αναλύσεις χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό λογισμικό Jamovi

2.4. Για την αξιολόγηση της παραγοντικής δομής της Κλίμακας Ικανοποίησης και Ματαίωσης Βασικών Ψυχολογικών Αναγκών εφαρμόστηκε μία επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων. Η μέθοδος απόλυτης εκτίμησης του μοντέλου έγινε με τη χρήση του χ^2 . Για τον υπολογισμό του χ^2 και τον υπολογισμό των δεικτών καλής προσαρμογής εφαρμόστηκε ο τύπος του Satorra-Bentler (maximum likelihood estimation with robust standard errors), ο οποίος διορθώνει το χ^2 όταν τα δεδομένα δεν διασφαλίζουν την προϋπόθεση της πολυμεταβλητής κανονικότητας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το μοντέλο των έξι διαστάσεων δεν έχει καλή προσαρμογή [$\chi^2(237) = 328, p < 0,001$]. Επειδή, όμως το χ^2 είναι ένα κριτήριο που επηρεάζεται σημαντικά από το μέγεθος του δείγματος, ελέγχθηκε η προσαρμογή του μοντέλου με τη χρήση των δεικτών καλής προσαρμογής. Τα αποτελέσματα έδειξαν τις ακόλουθες τιμές: $CFI = 0,946$, $TLI = 0,937$, $RMSEA = 0,050$, $90\% CI [0,036, 0,063]$, και $SRMR = 0,053$. Από τα αποτελέσματα διαπιστώνεται ότι οι δείκτες προτείνουν ικανοποιητική προσαρμογή. Στη συνέχεια, αξιολογήθηκαν οι παραγοντικές φορτίσεις των στοιχείων της καθεμίας λανθάνουσας μεταβλητής. Από τα αποτελέσματα διαπιστώνεται ότι όλες οι παραγοντικές φορτίσεις των στοιχείων ήταν στατιστικώς σημαντικές.

Για την αξιολόγηση της παραγοντικής δομής της Κλίμακας Διαστάσεων Διαμόρφωσης Ταυτότητας εφαρμόστηκε μία επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων. Για τον υπολογισμό των δεικτών καλής προσαρμογής εφαρμόστηκε ο τύπος του Satorra-Bentler (maximum likelihood estimation with robust standard errors), καθώς τα δεδομένα δεν διασφαλίζουν την προϋπόθεση της πολυμεταβλητής κανονικότητας. Τα αποτελέσματα έδειξαν τις ακόλουθες τιμές δεικτών καλής προσαρμογής: $CFI = 0,913$, $TLI = 0,900$, $RMSEA = 0,065$, $90\% CI [0,054, 0,076]$, και $SRMR = 0,076$. Από τα αποτελέσματα διαπιστώνεται ότι οι δείκτες προτείνουν ικανοποιητική προσαρμογή. Στη συνέχεια, αξιολογήθηκαν οι παραγοντικές φορτίσεις των στοιχείων της καθημίας λανθάνουσας μεταβλητής. Από τα αποτελέσματα διαπιστώνεται ότι όλες οι παραγοντικές φορτίσεις των στοιχείων ήταν στατιστικώς σημαντικές. Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται τα συγκριτικά αποτελέσματα των δύο μοντέλων, επιβεβαιώνοντας την καλύτερη προσαρμογή του μοντέλου των έξι διαστάσεων (Mastrotheodoros & Motti-Stefanidi, 2017), σε αντίθεση με το μοντέλο των πέντε διαστάσεων (Luycx et al., 2008), στον ελληνικό πληθυσμό.

Για τη διερεύνηση της παραγοντικής δομής της σύντομης εκδοχής της Κλίμακας Γονικής Υπερπροστασίας εφαρμόστηκε μία διερευνητική ανάλυση παραγόντων, με τη μέθοδο των κυρίων αξόνων (principal axis factoring), ενώ επιλέχθηκε ως μέθοδος περιστροφής η πλάγια περιστροφή (Promax). Επιλέχθηκε η διερευνητική - και όχι η

Πίνακας 2

Σύγκριση μεταξύ διαφορετικών μοντέλων μέσω επιβεβαιωτικής ανάλυσης παραγόντων

Μοντέλο	$\chi^2 (df)$	CFI	TLI	RMSEA 90% CI	SRMR
5 παράγοντες	489(265)**	0,882	0,867	0,075 [0,065 – 0,085]	0,110
6 παράγοντες	425(260)**	0,913	0,900	0,065 [0,054 – 0,076]	0,076

** $p < 0,001$

επιβεβαιωτική - ανάλυση παραγόντων, διότι η σύντομη εκδοχή του ερωτηματολογίου δεν έχει προσαρμοστεί στα ελληνικά, ούτε έχει ελεγχθεί σε πολλές έρευνες. Σχετικά με την γονική υπερπροστασία της μητέρας, οι δείκτες επάρκειας του δείγματος ΚΜΟ (0,81) και σφαιρικότητας του Bartlett ($p < 0,001$) έδειξαν ότι τα χαρακτηριστικά των δεδομένων επιτρέπουν τη χρήση της διερευνητικής ανάλυσης παραγόντων. Τα αποτελέσματα έδειξαν μία παραγοντική λύση δύο παραγόντων (1^η ιδιοτιμή: 3,97, 2^η ιδιοτιμή: 1,27, 3^η ιδιοτιμή: 0,34), η οποία ερμηνεύει το 35% της συνολικής διακύμανσης. Οι δύο παράγοντες ταιριάζουν με τη δομή του αρχικού ερωτηματολογίου.

Σχετικά με την γονική υπερπροστασία του πατέρα, οι δείκτες επάρκειας του δείγματος ΚΜΟ (0,77) και σφαιρικότητας του Bartlett ($p < 0,001$) έδειξαν ότι τα χαρακτηριστικά των δεδομένων επιτρέπουν τη χρήση της διερευνητικής ανάλυσης παραγόντων. Τα αποτελέσματα έδειξαν μία παραγοντική λύση δύο παραγόντων (1^η ιδιοτιμή: 3,81, 2^η ιδιοτιμή: 1,33, 3^η ιδιοτιμή: 0,45), η οποία ερμηνεύει το 34,3% της συνολικής διακύμανσης. Τόσο για τη μητέρα, όσο και για τον πατέρα, οι δύο παράγοντες ταιριάζουν με τη δομή του αρχικού ερωτηματολογίου. Οι παραγοντικές φορτίσεις για την κλίμακα της αγχώδους γονικής υπερπροστασίας της μητέρας κυμαίνονται από 0,76 έως 0,45 και για του πατέρα από 0,77 έως 0,34. Οι παραγοντικές φορτίσεις για την κλίμακα της γονικής υπερπροστασίας με σκοπό την ενίσχυση του «εγώ» από την μητέρα κυμαίνονται από 0,70 έως 0,16 και από τον πατέρα από 0,71 έως 0,25. Η διάκριση του ερωτηματολογίου ανάλογα το φύλο του γονέα είναι σύμφωνη με την αρχική έρευνα στάθμισης (Chevrier et al., 2023).

Έλεγχος Ερευνητικών Ερωτημάτων

Σύγκριση μέσων όρων των υπό μελέτη μεταβλητών ως προς το φύλο

Για να ελεγχθεί το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή εάν υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά στις κατανομές των τιμών μεταξύ των αγοριών και των κοριτσιών ως προς τις διαστάσεις της γονικής υπερπροστασίας, συγκρίθηκαν οι μέσοι όροι. Ως προς την

αγχώδη γονική υπερπροστασία, χρησιμοποιήθηκε το μη παραμετρικό στατιστικό κριτήριο Mann-Whitney. Από την ανάλυση των δεδομένων, διαπιστώθηκε ότι υπήρχε στατιστικώς σημαντική διαφορά στις μέσες ιεραρχήσεις των δύο ομάδων, για την αγχώδη γονική υπερπροστασία και της μητέρας και του πατέρα [$U_{μητέρα} = 2854,50$, $p < 0,001$, και $U_{πατέρα} = 3020,50$, $p < 0,001$]. Από τη μελέτη των μέσων ιεραρχήσεων των δύο ομάδων διαπιστώνεται ότι τα αγόρια αισθάνονται ότι βιώνουν μεγαλύτερη γονική υπερπροστασία ($104,42 > 78,05$ για μητέρα, και $102,46 > 79,79$ για πατέρα). Ως προς το μέγεθος της επίδρασης, οι διαφορές αυτές είναι χαμηλές ($d_{μητέρα} = 0,25$ και $d_{πατέρα} = 0,21$). Ως προς τη γονική υπερπροστασία με σκοπό την ενίσχυση του «εγώ», χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό κριτήριο t για ανεξάρτητα δείγματα, διαπιστώνοντας μη στατιστικά σημαντική διαφορά στους μέσους όρους των δύο φύλων.

Για να ελεγχθεί το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή εάν υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά στις κατανομές των τιμών μεταξύ των αγοριών και των κοριτσιών ως προς τις διαστάσεις των βασικών ψυχολογικών αναγκών, συγκρίθηκαν οι μέσοι όροι. Από την ανάλυση των δεδομένων διαπιστώθηκε ότι μόνο στην ικανοποίηση της ανάγκης για αίσθηση επάρκειας υπήρχε στατιστικώς σημαντική διαφορά στις μέσες ιεραρχήσεις των δύο ομάδων, χρησιμοποιώντας το κριτήριο Mann-Whitney [$U = 3193,50$, $p = 0,01$]. Από τη μελέτη των μέσων ιεραρχήσεων των δύο ομάδων διαπιστώνεται ότι τα αγόρια αισθάνονται ότι ικανοποιείται η ανάγκη για επάρκεια σε μεγαλύτερο βαθμό από τα κορίτσια ($100,43 > 81,62$). Ως προς το μέγεθος της επίδρασης, η διαφορά αυτή είναι χαμηλή ($d = 0,18$).

Για να ελεγχθεί το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή εάν υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια στις διαστάσεις διαμόρφωσης ταυτότητας, συγκρίθηκαν οι μέσοι όροι. Από την ανάλυση των δεδομένων, χρησιμοποιώντας το στατιστικό κριτήριο t για ανεξάρτητα δείγματα, διαπιστώθηκε ότι στη διερεύνηση σε βάθος και στην αναθεώρηση δεσμεύσεων υπήρχε στατιστικώς σημαντική διαφορά στους

μέσους όρους των δύο ομάδων. [$t_{\delta, \beta\acute{\alpha}\theta\omicron\varsigma}(178) = -4,23, p < 0,001, t_{\text{αναθεώρηση}}(169,41) = -3,96, p < 0,001$]. Από τη μελέτη των μέσων όρων των δύο ομάδων διαπιστώνεται ότι τα κορίτσια διερευνούν σε βάθος τις υπάρχουσες επιλογές ταυτότητάς τους και τις αναθεωρούν περισσότερο από τα αγόρια ($3,22 < 3,77$ για διερεύνηση σε βάθος, και $2,83 < 3,35$ για αναθεώρηση δέσμευσης). Ως προς το μέγεθος της επίδρασης, η διαφορές αυτές είναι υψηλές ($d_{\delta, \beta\acute{\alpha}\theta\omicron\varsigma} = 0,63$ και $d_{\text{αναθεώρηση}} = 0,60$). Οι στατιστικά σημαντικές διαφορές των μέσων όρων και των μέσων ιεραρχήσεων μεταξύ των φύλων παρουσιάζονται στον Πίνακα 3.

Έλεγχος συσχέτισης των μεταβλητών

Για να ελεγχθεί το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή εάν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των διαστάσεων γονικής υπερπροστασίας και των διαστάσεων διαμόρφωσης ταυτότητας, χρησιμοποιήθηκαν οι συντελεστές συσχέτισης Pearson r και Spearman ρ , ανάλογα την κατανομή του δείγματος για την κάθε διάσταση. Από την ανάλυση των δεδομένων διαπιστώθηκε ότι υπάρχει στατιστικώς σημαντική θετική συσχέτιση, χαμηλής ισχύος, ανάμεσα στην αγχώδη γονική υπερπροστασία της μητέρας και τη μηρυκαστική διερεύνηση [$\rho(178) = 0,23, p < 0,01$] και στατιστικώς σημαντική αρνητική συσχέτιση, χαμηλής ισχύος, ανάμεσα στην αγχώδη γονική υπερπροστασία της μητέρας και την ταύτιση με τις υπάρχουσες δεσμεύσεις ταυτότητας [$\rho(178) = -0,24, p < 0,01$]. Οι σχέσεις μεταξύ

Πίνακας 3

Διαφορές μέσων όρων και ιεραρχήσεων μεταξύ αγοριών και κοριτσιών ως προς μεταβλητές

Μεταβλητή	Αγόρια	Κορίτσια
Αγχώδης υπερπροστασία μητέρας	104,42	78,05
Αγχώδης υπερπροστασία πατέρα	102,46	79,79
Ικανοποίηση ανάγκης για επάρκεια	100,43	81,62
Διερεύνηση σε βάθος	3,22 (0,97)	3,77 (0,74)
Αναθεώρηση δεσμεύσεων	2,83 (0,93)	3,35 (0,83)

Σημείωση. Οι τυπικές αποκλίσεις παρουσιάζονται στην παρένθεση

των υπόλοιπων διαστάσεων είτε ήταν πολύ χαμηλής ισχύος, είτε μη στατιστικά σημαντικές.

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζονται οι συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων γονικής

υπερπροστασίας και των διαστάσεων διαμόρφωσης ταυτότητας.

Για να ελεγχθεί το πέμπτο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή εάν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των διαστάσεων γονικής υπερπροστασίας και των διαστάσεων ικανοποίησης και ματαίωσης των βασικών ψυχολογικών αναγκών, χρησιμοποιήθηκαν οι συντελεστές συσχέτισης Pearson r και Spearman ρ . Από την ανάλυση των δεδομένων διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές θετικές συσχετίσεις, χαμηλής ισχύος, ανάμεσα στην αγχώδη γονική υπερπροστασία της μητέρας και τη ματαίωση των τριών βασικών ψυχολογικών αναγκών: τη ματαίωση της ανάγκης για αυτονομία [$\rho(178) = 0,32, p < 0,01$], τη ματαίωση της ανάγκης για επάρκεια [$\rho(178) = 0,24, p < 0,01$] και τη ματαίωση της ανάγκης για σύνδεση με άλλους [$\rho(178) = 0,35, p < 0,01$]. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές θετικές συσχετίσεις, χαμηλής ισχύος, ανάμεσα στην αγχώδη γονική υπερπροστασία του πατέρα και τη ματαίωση των τριών βασικών ψυχολογικών αναγκών: τη ματαίωση της ανάγκης για αυτονομία [$\rho(178) = 0,28, p < 0,01$], τη ματαίωση της ανάγκης για επάρκεια [$\rho(178) = 0,21, p < 0,01$] και τη ματαίωση της ανάγκης για σύνδεση με άλλους [$\rho(178) = 0,28, p < 0,01$]. Οι σχέσεις μεταξύ των υπόλοιπων διαστάσεων είτε ήταν πολύ χαμηλής ισχύος, είτε μη στατιστικά σημαντικές. Στον Πίνακα 5 παρουσιάζονται οι συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων γονικής υπερπροστασίας και των διαστάσεων ικανοποίησης και ματαίωσης των βασικών ψυχολογικών αναγκών.

Για να ελεγχθεί το έκτο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή εάν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των διαστάσεων ματαίωσης των βασικών ψυχολογικών αναγκών και των διαστάσεων διαμόρφωσης ταυτότητας, χρησιμοποιήθηκαν οι συντελεστές συσχέτισης Pearson r και Spearman ρ . Από την ανάλυση των δεδομένων διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές θετικές συσχετίσεις, χαμηλής και μέτριας ισχύος, ανάμεσα στη μηρυκαστική

διερεύνηση και στη ματαίωση βασικών ψυχολογικών αναγκών: τη ματαίωση της ανάγκης για αυτονομία [$r(178) = 0,42, p < 0,01$] και τη ματαίωση της ανάγκης για επάρκεια [$r(178) = 0,55, p < 0,01$]. Επίσης, βρέθηκαν στατιστικώς σημαντικές αρνητικές συσχετίσεις, χαμηλής προς μέτριας ισχύος, ανάμεσα στη μηρυκαστική διερεύνηση και την ικανοποίηση βασικών ψυχολογικών αναγκών: την ικανοποίηση της ανάγκης για αυτονομία [$rho(178) = -0,47, p < 0,01$] και την ικανοποίηση της ανάγκης για επάρκεια [$rho(178) = -0,48, p < 0,01$].

Επιπλέον, βρέθηκαν στατιστικώς σημαντικές αρνητικές συσχετίσεις, χαμηλής και μέτριας ισχύος, ανάμεσα στην ταύτιση με τις υπάρχουσες δεσμεύσεις και τη ματαίωση των τριών βασικών ψυχολογικών αναγκών: τη ματαίωση της ανάγκης για αυτονομία [$rho(178) = -0,38, p < 0,01$], τη ματαίωση της ανάγκης για επάρκεια [$rho(178) = -0,54, p < 0,01$] και τη ματαίωση της ανάγκης για σύνδεση με άλλους [$rho(178) = -0,31, p < 0,01$]. Επίσης, βρέθηκαν στατιστικώς σημαντικές θετικές συσχετίσεις, χαμηλής και μέτριας ισχύος, ανάμεσα στην ταύτιση με τις υπάρχουσες δεσμεύσεις και την ικανοποίηση των τριών βασικών ψυχολογικών αναγκών: την ικανοποίηση της ανάγκης για αυτονομία [$rho(178) = 0,54, p < 0,01$], την ικανοποίηση της ανάγκης για επάρκεια [$rho(178) = 0,55, p < 0,01$] και την ικανοποίηση της ανάγκης για σύνδεση με άλλους [$rho(178) = 0,33, p < 0,01$]. Βρέθηκαν στατιστικώς σημαντικές θετικές συσχετίσεις, χαμηλής και μέτριας ισχύος, ανάμεσα στην δημιουργία δεσμεύσεων και την ικανοποίηση βασικών ψυχολογικών αναγκών: την ικανοποίηση της ανάγκης για αυτονομία [$rho(178) = 0,51, p < 0,01$] και την ικανοποίηση της ανάγκης για επάρκεια [$rho(178) = 0,45, p < 0,01$], αλλά και στατιστικώς σημαντική αρνητική συσχέτιση, χαμηλής προς μέτριας ισχύος, με την ματαίωση της ανάγκης για επάρκεια [$rho(178) = -0,42, p < 0,01$]. Οι σχέσεις μεταξύ των υπόλοιπων διαστάσεων είτε ήταν πολύ χαμηλής ισχύος, είτε μη στατιστικά σημαντικές. Στον Πίνακα 6 παρουσιάζονται οι συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων ικανοποίησης και ματαίωσης των βασικών ψυχολογικών αναγκών και των διαστάσεων διαμόρφωσης ταυτότητας.

Πίνακας 4

Συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων γονικής υπερπροστασίας και των διαστάσεων διαμόρφωσης ταυτότητας

Μεταβλητή	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Μητρική αγχώδης υπερ.	1,00									
2. Πατρική αγχώδης υπερ.	0,72**	1,00								
3. Μητρική υπερ. ενίσχυσης «εγώ»	0,15*	0,11	1,00							
4. Πατρική υπερ. ενίσχυσης «εγώ»	0,16*	0,21**	0,74**	1,00						
5. Μηρυκαστική διερεύνηση	0,24**	0,17*	0,12	0,17*	1,00					
6. Διερεύνηση σε εύρος	0,10	0,12	0,18*	0,30**	0,30**	1,00				
7. Διερεύνηση σε βάθος	-0,09	-0,06	-0,03	0,02	-0,13	0,33**	1,00			
8. Αναθεώρηση δέσμευσης	-0,01	0,04	-0,08	-0,01	0,35**	0,33**	0,29**	1,00		
9. Ταύτιση με τις δεσμεύσεις	-0,24**	-0,12	-0,04	-0,01	-0,67**	-0,05	0,33**	-0,23*	1,00	
10. Δημιουργία δεσμεύσεων	< 0,01	0,06	-0,09	0-,04	-0,67**	-0,01	0,42**	-0,10	0,69**	1,00

Σημείωση: * $p < 0,05$. ** $p < 0,01$.

Πίνακας 5

Συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων γονικής υπερπροστασίας και των διαστάσεων ικανοποίησης και ματαίωσης των βασικών ψυχολογικών αναγκών

Μεταβλητή	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Μητρική αγχώδης υπερ.	1,00									
2. Πατρική αγχώδης υπερ.	0,72**	1,00								
3. Μητρική υπερ. ενίσχυσης «εγώ»	0,15*	0,11	1,00							
4. Πατρική υπερ. ενίσχυσης «εγώ»	0,16*	0,21**	0,74**	1,00						
5. Ματαίωση αυτονομίας	0,32**	0,28**	0,14	0,17*	1,00					
6. Ματαίωση επάρκειας	0,24**	0,21**	0,03	0,07	0,41**	1,00				
7. Ματαίωση σύνδεσης	0,35**	0,28**	0,04	-0,02	0,50**	0,50**	1,00			
8. Ικανοποίηση αυτονομίας	-0,18*	-0,17*	0,04	-0,04	-0,39**	-0,49**	-0,36**	1,00		
9. Ικανοποίηση επάρκειας	-0,07	-0,05	0,02	0,01	-0,21**	-0,68**	-0,28**	0,56**	1,00	
10. Ικανοποίηση σύνδεσης	-0,17*	-0,11	0,03	0,07	-0,25**	-0,34**	-0,66**	0,40**	0,30**	1,00

Σημείωση: * $p < 0,05$. ** $p < 0,01$.

Πίνακας 6

Συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων ικανοποίησης και ματαίωσης των βασικών ψυχολογικών αναγκών και των διαστάσεων διαμόρφωσης ταυτότητας

Μεταβλητή	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1. Μηρυκαστική διερ.	1,00											
2. Διερεύνηση σε εύρος	0,30**	1,00										
3. Διερεύνηση σε βάθος	-0,13	0,33**	1,00									
4. Αναθεώρηση δέσμ.	0,35**	0,33**	0,29**	1,00								
5. Ταύτιση με δεσμ.	-0,67**	-0,05	0,33**	-0,23*	1,00							
6. Δημιουργία δεσμ.	-0,67**	-0,01	0,42**	-0,10	0,69**	1,00						
7. Ματαίωση αυτον.	0,43**	0,16*	-0,18*	0,08	-0,38**	-0,28**	1,00					
8. Ματαίωση επάρκειας	0,55**	0,08	-0,22**	0,28**	-0,55**	-0,42**	0,41**	1,00				
9. Ματαίωση σύνδεσης	0,26*	-0,08	-0,17*	0,12	-0,31**	-0,16*	0,30**	0,50**	1,00			
10. Ικανοποίηση αυτον.	-0,48**	0,03	0,25**	-0,19*	0,54**	0,51**	-0,39**	-0,49**	-0,36**	1,00		
11. Ικανοποίηση επάρκ.	-0,48**	0,07	0,17*	-0,22**	0,55**	0,45**	-0,20	-0,68**	-0,27**	0,55**	1,00	
12. Ικανοποίηση σύνδ.	-0,27**	0,21**	0,28**	-0,08	0,33**	0,28**	-0,25*	-0,34**	-0,66**	0,40**	0,30**	1,00

Σημείωση: * $p < 0,05$. ** $p < 0,001$.

Ανάλυση διαμεσολάβησης

Για να ελεγχθεί το έβδομο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή εάν η ικανοποίηση ή η ματαίωση των βασικών ψυχολογικών αναγκών αποτελεί διαμεσολαβητικό παράγοντα στη σχέση μεταξύ των διαστάσεων γονικής υπερπροστασίας και των διαστάσεων διαμόρφωσης ταυτότητας στους εφήβους, εφαρμόστηκαν αναλύσεις διαμεσολάβησης. Από την ανάλυση των δεδομένων διαπιστώθηκε ότι η ματαίωση της ανάγκης για αυτονομία έχει διαμεσολαβητικό ρόλο στη σχέση μεταξύ αγχώδους γονικής υπερπροστασίας της μητέρας και της μηρυκαστικής διερεύνησης ταυτότητας, $b = 0,19$, 95% *BCa CI* [0,09, 0,28]. Ο τυποποιημένος συντελεστής παλινδρόμησης για την έμμεση επίδραση είναι $\beta = 0,15$, ενώ το συνολικό ποσοστό της διακύμανσης της μηρυκαστικής διερεύνησης που ερμηνεύει το μοντέλο είναι 19%. Για τον υπολογισμό των bias-corrected and accelerated (BCa) 95% διαστημάτων εμπιστοσύνης επιλέχθηκε η τεχνική bootstrapping (5.000 υπο-δείγματα). Τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα της ανάλυσης παρουσιάζονται στον Πίνακα 7, ενώ η γραφική παράσταση του μοντέλου παρουσιάζεται στο σχήμα 1.

Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι η ματαίωση της ανάγκης για επάρκεια έχει διαμεσολαβητικό ρόλο στη σχέση μεταξύ αγχώδους γονικής υπερπροστασίας της μητέρας και της μηρυκαστικής διερεύνησης ταυτότητας, $b = 0,21$, 95% *BCa CI* [0,11, 0,31]. Ο τυποποιημένος συντελεστής παλινδρόμησης για την έμμεση επίδραση είναι $\beta = 0,17$, ενώ το συνολικό ποσοστό της διακύμανσης της μηρυκαστικής διερεύνησης που ερμηνεύει το μοντέλο είναι 31%. Για τον υπολογισμό των bias-corrected and accelerated (BCa) 95% διαστημάτων εμπιστοσύνης επιλέχθηκε η τεχνική bootstrapping (5.000 υπο-δείγματα). Τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα της ανάλυσης παρουσιάζονται στον Πίνακα 8, ενώ η γραφική παράσταση του μοντέλου παρουσιάζεται στο σχήμα 2.

Πίνακας 7

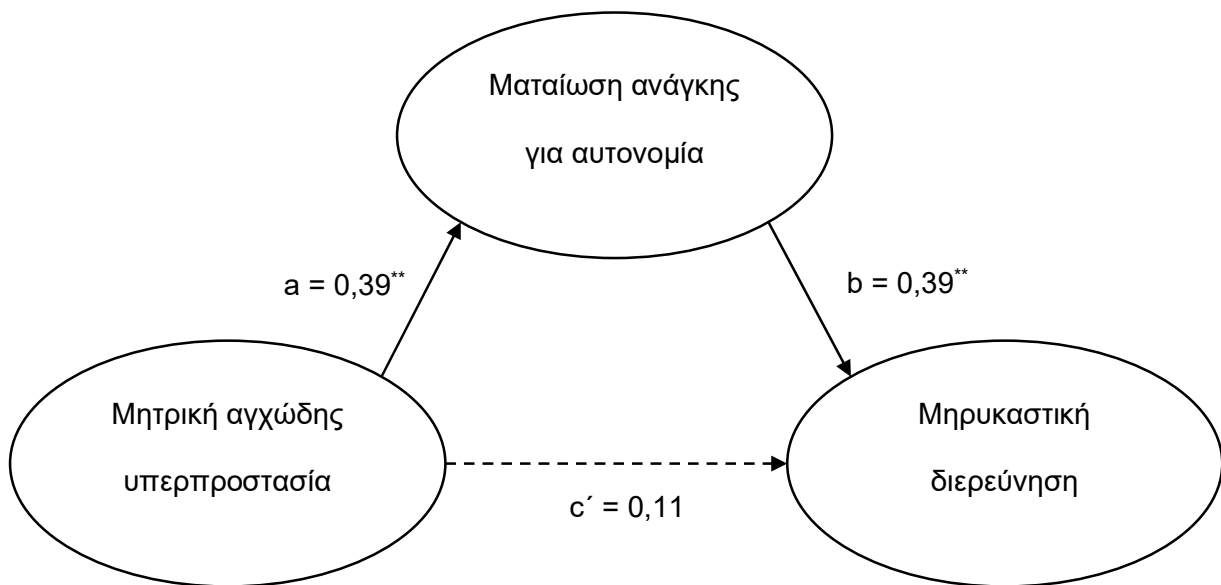
Ο διαμεσολαβητικός ρόλος της ματαίωσης της ανάγκης για αυτονομία στη σχέση μεταξύ αγχώδους γονικής υπερπροστασίας της μητέρας και μηρυκαστικής διερεύνησης.

Προβλεπτική μεταβλητή	<i>b</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Σταθερά (Constant)	1,10		3,77	< 0,001
Μητρική αγχώδης υπερπροστασία	0,13	0,11	1,47	0,14
Ματαίωση ανάγκης για αυτονομία	0,49	0,39	5,27	< 0,001

Σημείωση: Εξαρτημένη μεταβλητή: Μηρυκαστική διερεύνηση.

Σχήμα 1

Το διαμεσολαβητικό μοντέλο της σχέσης μητρικής αγχώδους υπερπροστασίας και μηρυκαστικής διερεύνησης διαμέσου της ματαίωσης ανάγκης για αυτονομία

Σημείωση: Οι συντελεστές είναι τυποποιημένοι (β).

** $p < 0,001$.

Τέλος, διαπιστώθηκε ότι η ματαίωση της ανάγκης για σύνδεση με άλλους έχει διαμεσολαβητικό ρόλο στη σχέση μεταξύ αγχώδους γονικής υπερπροστασίας της μητέρας και της ταύτισης με τις υπάρχουσες δεσμεύσεις, $b = -0,14$, 95% *BCa CI* [-0,23, -0,05]. Ο τυποποιημένος συντελεστής παλινδρόμησης για την έμμεση επίδραση είναι $\beta = -0,14$, ενώ το

Πίνακας 8

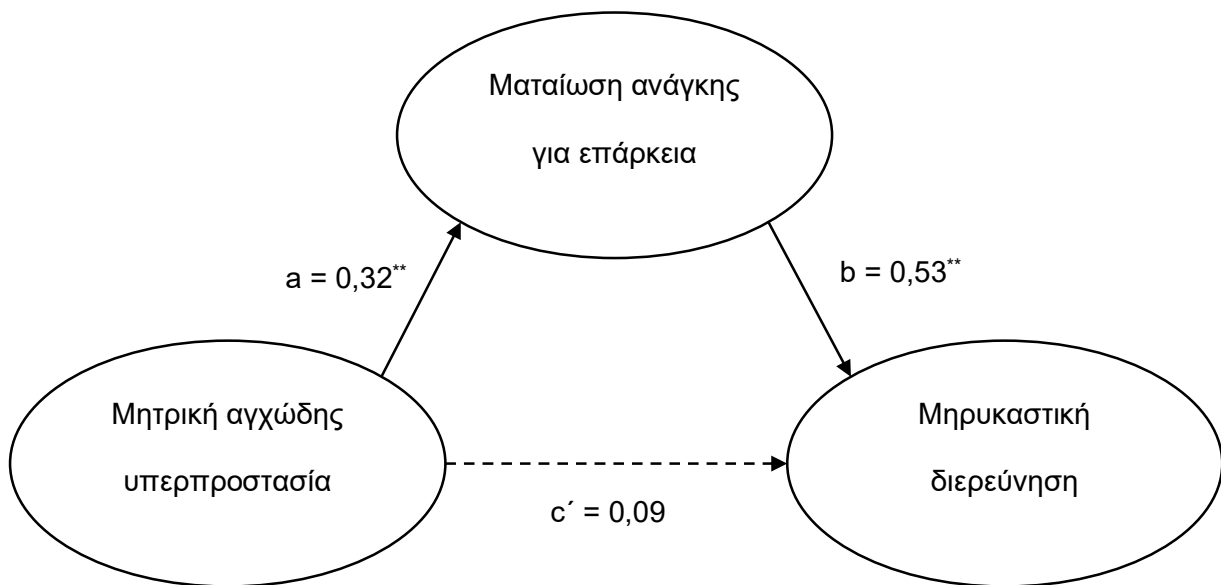
Ο διαμεσολαβητικός ρόλος της ματαίωσης της ανάγκης για επάρκεια στη σχέση μεταξύ αγχώδους γονικής υπερπροστασίας της μητέρας και μηρυκαστικής διερεύνησης.

Προβλεπτική μεταβλητή	<i>b</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Σταθερά (Constant)	1,07		4,49	< 0,001
Μητρική αγχώδης υπερπροστασία	0,11	0,09	1,38	0,17
Ματαίωση ανάγκης για επάρκεια	0,55	0,53	8,00	< 0,001

Σημείωση: Εξαρτημένη μεταβλητή: Μηρυκαστική διερεύνηση.

Σχήμα 2

Το διαμεσολαβητικό μοντέλο της σχέσης μητρικής αγχώδους υπερπροστασίας και μηρυκαστικής διερεύνησης διαμέσου της ματαίωσης ανάγκης για επάρκεια.

Σημείωση: Οι συντελεστές είναι τυποποιημένοι (β).

** $p < 0,001$.

συνολικό ποσοστό της διακύμανσης της μηρυκαστικής διερεύνησης που ερμηνεύει το μοντέλο είναι 20%. Για τον υπολογισμό των bias-corrected and accelerated (BCa) 95% διαστημάτων εμπιστοσύνης επιλέχθηκε η τεχνική bootstrapping (5.000 υπο-δείγματα). Τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα της ανάλυσης παρουσιάζονται στον Πίνακα 9, ενώ η γραφική παράσταση του μοντέλου παρουσιάζεται στο σχήμα 3.

Πίνακας 9

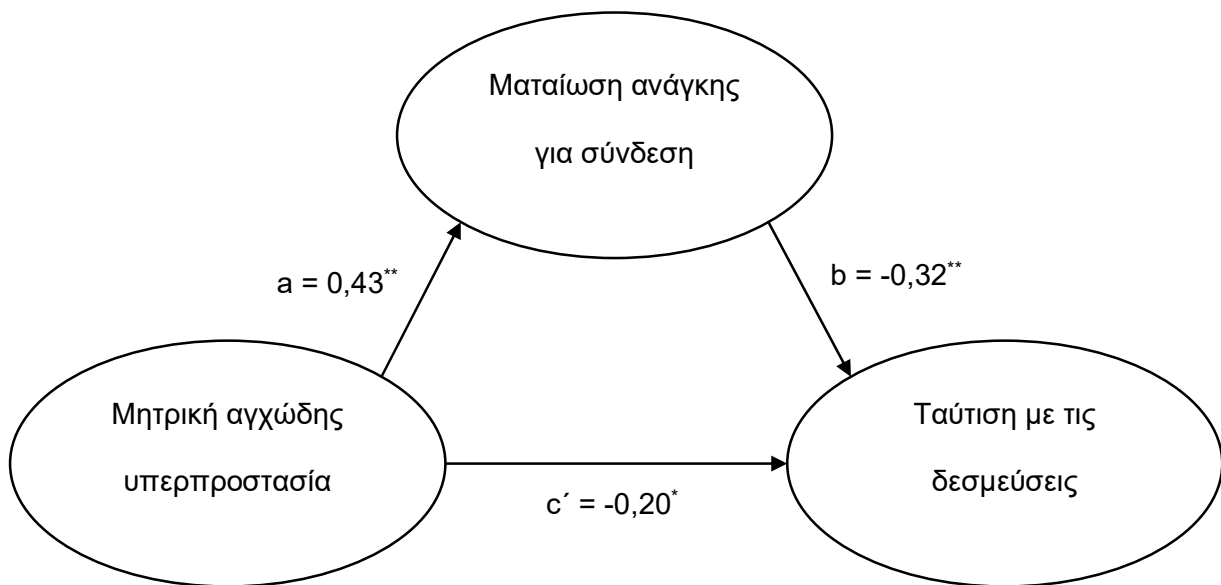
Ο διαμεσολαβητικός ρόλος της ματαίωσης της ανάγκης για σύνδεση με άλλους στη σχέση μεταξύ αγχώδους γονικής υπερπροστασίας της μητέρας και ταύτισης με τις δεσμεύσεις.

Προβλεπτική μεταβλητή	<i>b</i>	β	<i>T</i>	<i>p</i>
Σταθερά (Constant)	4,63		23,86	< 0,001
Μητρική αγχώδης υπερπροστασία	-0,20	-0,20	-2,69	< 0,05
Ματαίωση ανάγκης για σύνδεση με άλλους	-0,37	-0,32	-4,28	< 0,001

Σημείωση: Εξαρτημένη μεταβλητή: Ταύτιση με τις δεσμεύσεις.

Σχήμα 3

Το διαμεσολαβητικό μοντέλο της σχέσης μητρικής αγχώδους υπερπροστασίας και ταύτισης με τις δεσμεύσεις διαμέσου της ματαίωσης ανάγκης για σύνδεση με άλλους

Σημείωση: Οι συντελεστές είναι τυποποιημένοι (β).

** $p < 0,001$.

* $p < 0,05$.

Συζήτηση

Οι αναμενόμενες αναπτυξιακές αλλαγές κατά την εφηβεία απαιτούν από τους γονείς να παρέχουν καθοδήγηση και προστασία στο παιδί τους, ώστε να προάγουν την υγιή προσαρμογή του παιδιού τους στη μετέπειτα ζωή. Ωστόσο, ορισμένα επίπεδα προστασίας μπορεί να μην είναι αναπτυξιακά κατάλληλα, να ματαιώνουν τις ψυχολογικές ανάγκες των εφήβων και να είναι επιζήμια για τη λειτουργία τους σε διάφορους τομείς της ανάπτυξης, όπως η διαμόρφωση ταυτότητας. Σύγχρονες εμπειρικές έρευνες έχουν δείξει ότι η γονική υπερπροστασία συνδέεται με δυσπροσαρμοστική λειτουργία στους εφήβους (Arslan et al., 2023· Chevrier et al., 2023· De Roo et al., 2022· Eberly Lewis et al., 2023· Mathijis et al., 2023· Van Petegem et al., 2020).

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να κατανοηθούν καλύτερα οι επιδράσεις της γονικής υπερπροστασίας στην ανάπτυξη των εφήβων. Συγκεκριμένα, η μελέτη εξετάζει τη σχέση μεταξύ γονικής υπερπροστασίας και διαμόρφωσης ταυτότητας των εφήβων Β' Λυκείου, χρησιμοποιώντας τις βασικές ψυχολογικές ανάγκες από τη Θεωρία Αυτοπροσδιορισμού των Deci & Ryan (2000) ως διαμεσολαβητικό μηχανισμό. Επιπλέον, εξετάστηκαν οι διαφορές των υπό μελέτη μεταβλητών ως προς το φύλο.

Αρχικά, διαπιστώθηκε ότι οι έφηβοι θεωρούν ότι οι μητέρες ακολουθούν πρακτικές αγχώδους γονικής υπερπροστασίας περισσότερο απ' ό,τι ακολουθούν οι πατέρες, αποτέλεσμα που έχει βρεθεί και σε προηγούμενες έρευνες (Eberly Lewis et al., 2023· Flamant et al., 2022· Schiffrin et al., 2019· Zimmermann et al., 2022), αλλά και από πρότερη θεωρία που υποστήριζε ότι η υπερπροστασία είναι κυρίως μητρικό φαινόμενο (Levy, 1943). Σύμφωνα με τον Levy, η υπερπροστασία από τη μητέρα μπορεί να προέρχεται από την έντονη ανησυχία και το άγχος της για την ευημερία του παιδιού, οδηγώντας σε μια πιο προστατευτική και ελεγκτική συμπεριφορά. Παραδοσιακά, στην ελληνική κοινωνία οι κοινωνικές και πολιτισμικές προσδοκίες συχνά επιβάλλουν στις μητέρες τον ρόλο του κύριου

φροντιστή, γεγονός που μπορεί να προκαλεί αυξημένη αγχώδη υπερπροστασία από την πλευρά των μητέρων. Η συνέπεια αυτής της διαπίστωσης σε διάφορες μελέτες υποστηρίζει τη σημασία της υιοθέτησης μιας προσέγγισης που περιλαμβάνει και τα δύο φύλα, εξετάζοντας τις μοναδικές γονικές επιδράσεις τόσο των μητέρων όσο και των πατέρων, κάτι το οποίο εφαρμόστηκε και στην παρούσα έρευνα.

Η επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων επιβεβαίωσε την ύπαρξη ενός έκτου παράγοντα στο DIDS (Luycx et al., 2008). Σύμφωνα με τους Zimmerman και συν. (2015) και Beyers & Luycx (2016), θα μπορούσε να γίνει διάκριση μεταξύ δύο υπο-διαστάσεων της διερεύνησης σε βάθος. Αρχικά, αφού οι έφηβοι έχουν δεσμευτεί σταθερά, μπορούν να εμβαθύνουν αυτή τη δέσμευση αναζητώντας επιπλέον πληροφορίες ή συζητώντας με άλλους. Όταν τα συναισθήματα που βιώνουν κατά τη διάρκεια αυτής της βαθύτερης διερεύνησης είναι θετικά (Grotevant, 1987), αυτή η μορφή διερεύνησης ενισχύει την ταύτισή τους με την επιλεγμένη δέσμευση. Ωστόσο, αν τα συναισθήματα σχετικά με τις αρχικές δεσμεύσεις είναι αρνητικά και προκύπτουν αμφιβολίες, οι έφηβοι μπορεί να αναθεωρήσουν αυτές τις δεσμεύσεις και να αρχίσουν να αναζητούν νέες. Μπορούν να το κάνουν αυτό συμμετέχοντας ξανά σε μια ευρύτερη διαδικασία διερεύνησης και επιλέγοντας μια νέα δέσμευση (Zimmerman et al., 2015). Έτσι, η αναθεώρηση της δέσμευσης αποτελεί ένα βήμα πίσω στη διαδικασία ανάπτυξης ταυτότητας, από την αξιολόγηση της δέσμευσης πίσω στη διαμόρφωση της δέσμευσης (Luycx et al., 2006). Το μοντέλο των έξι διαστάσεων έχει υποστηριχθεί στον ελληνικό πληθυσμό στην έρευνα προσαρμογής του ερωτηματολογίου των Mastrotheodoros & Motti-Stefanidi (2017).

Σχετικά με τις συγκρίσεις των υπό μελέτη μεταβλητών ως προς το φύλο και διερευνώντας το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, βρέθηκε ότι τα αγόρια αντιλαμβάνονται μεγαλύτερη μητρική και πατρική αγχώδη υπερπροστασία. Το συγκεκριμένο εύρημα έρχεται σε αντίθεση με τις έρευνες των Brenning και συν. (2017) και των Van Petegem και συν.

(2022), στις οποίες δεν εντοπίστηκαν διαφορές ως προς το φύλο. Η αντίθεση στα αποτελέσματα μπορεί να οφείλεται σε διαφορές στις κατανομές των δειγμάτων, καθώς στην παρούσα έρευνα το δείγμα δεν ακολουθούσε κανονική κατανομή ως προς την αγχώδη γονική υπερπροστασία. Παράλληλα, οι προηγούμενες έρευνες διεξήχθησαν σε χώρες της κεντρικής και δυτικής Ευρώπης (Ελβετία και Βέλγιο), ενώ η συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα, με τις αντιλήψεις των παιδιών για την υπερπροστασία να διαφέρουν λόγω διαφορετικών κοινωνικών και πολιτισμικών παραγόντων. Ως προς τη γονική υπερπροστασία με σκοπό την ενίσχυση του «εγώ», δεν βρέθηκαν διαφορές φύλου, ενισχύοντας την υπάρχουσα βιβλιογραφία.

Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, δεν βρέθηκαν διαφορές φύλου ως προς την ικανοποίηση ή ματαίωση των βασικών ψυχολογικών αναγκών. Όπως υποστηρίζουν και οι Chen και συν. (2015), οι ψυχολογικές ανάγκες αφορούν όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως δημογραφικών χαρακτηριστικών, όπως ηλικία και φύλο. Η ΘΑΠ αναγνωρίζει την καθολικότητα των ψυχολογικών αναγκών ως θεμελιώδη αρχή (Ryan & Deci, 2000). Εξαίρεση στην παρούσα έρευνα αποτελεί η ικανοποίηση της ανάγκης για αίσθηση επάρκειας, που σύμφωνα με τα αποτελέσματα διαπιστώθηκε ότι τα αγόρια αισθάνονται ότι ικανοποιείται η ανάγκη για επάρκεια σε μεγαλύτερο βαθμό από τα κορίτσια. Αντίθετα, στην έρευνα των Van Petegem και συν. (2020) τα κορίτσια σημείωσαν χαμηλότερες τιμές στη ματαίωση της ανάγκης για αυτονομία και για σύνδεση με άλλους σε σχέση με τα αγόρια.

Για το τρίτο ερευνητικό ερώτημα διερευνήθηκε εάν οι διαστάσεις διαμόρφωσης ταυτότητας διαφοροποιούνται ως προς το φύλο. Η βιβλιογραφία δεν παρουσιάζει σταθερά ευρήματα, με ορισμένες έρευνες να αναφέρουν διαφορές (Bogaerts et al., 2019· Karamanoli et al., 2020· Luyckx et al., 2008, 2013), ενώ άλλες όχι (Hatano et al., 2020· Luyckx et al., 2016· Luyckx & Robitschek, 2014). Στην παρούσα μελέτη διαπιστώθηκε ότι τα κορίτσια διερευνούν σε βάθος τις υπάρχουσες επιλογές ταυτότητάς τους και τις αναθεωρούν

περισσότερο από τα αγόρια, με το μέγεθος της επίδρασης να είναι μεγάλο. Αντίθετα, οι Luycckx και συν. (2008) αναφέρουν ότι στην ηλικιακή περίοδο της εφηβείας αναμένονται περισσότερες ομοιότητες παρά διαφορές στις διεργασίες διαμόρφωσης ταυτότητας ως προς το φύλο, με τυχόν διαφορές να είναι χαμηλού προς μέτριου βαθμού.

Σχετικά με τις σχέσεις των υπό μελέτη μεταβλητών και διερευνώντας το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, φαίνεται ότι οι έφηβοι, όσο περισσότερο βιώνουν μητρική αγχώδη υπερπροστασία, τόσο περισσότερο αναλώνονται σε μηρυκαστικού τύπου διερεύνηση των σχετικών με την ταυτότητα μελλοντικών στόχων, αξιών και πεποιθήσεών τους. Επιπλέον, όσο περισσότερο βιώνουν μητρική αγχώδη υπερπροστασία, τόσο λιγότερο πιθανό είναι να ταυτίζονται με τις δεσμεύσεις και να είναι σίγουροι για τις επιλογές τους. Οι σχέσεις μεταξύ των υπόλοιπων διαστάσεων ήταν είτε πολύ χαμηλής ισχύος, είτε μη στατιστικά σημαντικές. Για παράδειγμα, δε βρέθηκε καμία συσχέτιση μεταξύ της πατρικής υπερπροστασίας και των διαστάσεων ανάπτυξης ταυτότητας. Στην έρευνα των Luycckx και συν. (2007), στην οποία βρέθηκε, μεταξύ άλλων, αρνητική συσχέτιση του γονικού ψυχολογικού ελέγχου με την ταύτιση με τις δεσμεύσεις, οι συμμετέχοντες αξιολόγησαν τον ψυχολογικό έλεγχο και για τους δύο γονείς μαζί. Αντίστοιχα, στην έρευνα των Skhirtladze & Van Petegem (2024), στην οποία βρέθηκε ότι η μητρική αγχώδης υπερπροστασία σχετίζεται θετικά με τη σύγχυση ταυτότητας και αρνητικά με τη συγκρότηση ταυτότητας, οι ερευνητές χορήγησαν την κλίμακα γονικής υπερπροστασίας μόνο για τις μητέρες και δεν άντλησαν πληροφορίες σχετικά με την πατρική υπερπροστασία.

Ελέγχοντας το πέμπτο ερευνητικό ερώτημα, τα αποτελέσματα ανέδειξαν θετική συσχέτιση μεταξύ της μητρικής και πατρικής αγχώδους υπερπροστασίας και της ματαιώσης των τριών ψυχολογικών αναγκών. Επομένως, όσο οι έφηβοι θεωρούν ότι η εμπλοκή των γονέων είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους, τόσο πιο πιθανό είναι να αισθανθούν πίεση και καταναγκασμό, με αποτέλεσμα να νιώθουν ότι δε λειτουργούν

αυτόνομα και ότι πρέπει να συμπεριφέρονται με τρόπους που επιβάλλονται από άλλους, αντί να ακολουθούν τις προσωπικές τους αξίες και ενδιαφέροντα (Van Petegem et al., 2013).

Επιπλέον, όσο η γονική προστασία δεν ακολουθεί τις αναπτυξιακές ανάγκες του εφήβου, τόσο ο ίδιος βιώνει τις σχέσεις με τους σημαντικούς άλλους επιφανειακές και χωρίς να αντλεί ικανοποίηση από αυτές. Τέλος, όσο περισσότερο οι γονείς αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις και τις δυσκολίες των έφηβων παιδιών τους χωρίς να δώσουν ευκαιρίες στα ίδια να προσπαθήσουν, τόσο περισσότερο οι έφηβοι αισθάνονται ότι ματαιώνεται η ανάγκη για αίσθηση επάρκειας και ότι δεν είναι ικανοί να καταφέρουν από μόνοι τους κάτι. Τα ευρήματα έρχονται σε συμφωνία με τις προηγούμενες σχετικές έρευνες (Casale et al., 2023· Flamant et al., 2022· Van Petegem et al., 2020).

Η αρχική υπόθεση επιβεβαιώθηκε εν μέρει, καθώς δε βρέθηκε αρνητική συσχέτιση μεταξύ της αγχώδους γονικής υπερπροστασίας και της ικανοποίησης των ψυχολογικών αναγκών. Το αποτέλεσμα αυτό ενισχύει την διακριτή λειτουργία της ματαίωσης των ψυχολογικών αναγκών. Πράγματι, η ματαίωση θεωρείται πλέον ως ξεχωριστή έννοια, επειδή αντιπροσωπεύει μια ενεργή απειλή για τις ψυχολογικές ανάγκες, και όχι απλώς μια απουσία ικανοποίησης αυτών των αναγκών (Vansteenkiste et al., 2020). Σύμφωνα με την προτεινόμενη διαφοροποίηση μεταξύ ικανοποίησης και ματαίωσης των ψυχολογικών αναγκών, ένας αυξανόμενος αριθμός μελετών έχει διαπιστώσει ότι η απογοήτευση των αναγκών σχετίζεται μοναδικά με επιβαρυσμένη ψυχική υγεία (Chen et al., 2015· Menéndez Santurio et al., 2020· Zhang et al., 2024).

Τα αποτελέσματα σχετικά με το έκτο ερευνητικό ερώτημα αναμένονταν από τη βιβλιογραφία. Όπως και στην έρευνα των Luyckx και συν. (2009), η ικανοποίηση των ψυχολογικών αναγκών βρέθηκε να συσχετίζεται θετικά με τη δημιουργία δεσμεύσεων και με την ταύτιση με τις υπάρχουσες δεσμεύσεις, ενώ αρνητικά με τη μηρυκαστική διερεύνηση. Σε αντίθεση, όμως, με τα αποτελέσματα της προηγούμενης έρευνας, δεν βρέθηκε καμία

συσχέτιση μεταξύ της ικανοποίησης των αναγκών και των διαστάσεων της διερεύνησης ταυτότητας. Ένα επιπλέον στοιχείο που προσθέτει η παρούσα μελέτη είναι η διερεύνηση της σχέσης της ματαίωσης των ψυχολογικών αναγκών με τις διαστάσεις διαμόρφωσης ταυτότητας. Όπως αναμενόταν, όσο περισσότερο οι έφηβοι αισθάνονται ότι καταπιέζεται η ανάγκη για αυτονομία, για επάρκεια και σύνδεση με άλλους, τόσο περισσότερο αναλώνονται σε μηρυκαστικού τύπου διερεύνηση των σχετικών με την ταυτότητα μελλοντικών στόχων, αξιών και πεποιθήσεών τους, και τόσο λιγότερο νιώθουν σίγουροι για τις σχετικές με την ταυτότητα δεσμεύσεις και επιλογές τους.

Ένας από τους κύριους στόχους της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθεί ο πιθανός διαμεσολαβητικός ρόλος της ικανοποίησης ή ματαίωσης των βασικών ψυχολογικών αναγκών στη σχέση της γονικής υπερπροστασίας με την διαμόρφωση ταυτότητας. Λαμβάνοντας υπόψη τις συσχετίσεις που βρέθηκαν, κρίθηκε σκόπιμη η μελέτη του διαμεσολαβητικού ρόλου της ματαίωσης των τριών ψυχολογικών αναγκών στη σχέση μεταξύ μητρικής αγχώδους υπερπροστασίας και μηρυκαστικής διερεύνησης/ταύτισης με τις δεσμεύσεις. Από τα αποτελέσματα προκύπτει το συμπέρασμα ότι η μητρική αγχώδης υπερπροστασία, αν και ίσως καλοπροαίρετη, δημιουργεί αίσθημα πίεσης, κατωτερότητας και αποξένωσης των εφήβων, με αυτές τις εμπειρίες να σχετίζονται με τη σειρά τους με δυσλειτουργική διαδικασία διαμόρφωσης ταυτότητας.

Συγκεκριμένα, όταν η εμπλοκή της μητέρας βιώνεται ως υπερβολική και μη εναρμονισμένη με τις ανάγκες των εφήβων, οι έφηβοι είναι πιο πιθανό να βιώνουν πίεση και εξαναγκασμό στην καθημερινή τους ζωή, νιώθοντας έτσι ότι πρέπει να ενεργούν με τρόπους που τους επιβάλλουν άλλοι άνθρωποι. Αυτά αποτελούν εμπόδιο στην ελεύθερη επιδίωξη προσωπικών στόχων και επιλογών (Van Petegem et al., 2020). Επίσης, η τάση της μητέρας να λύνει τα προβλήματα του παιδιού της για λογαριασμό του, μπορεί να οδηγήσει το τελευταίο να εσωτερικεύσει την ιδέα ότι δεν είναι ικανό να επιτύχει πράγματα μόνο του.

Σύμφωνα με αυτό το εύρημα, μελέτες έχουν δείξει ότι οι έφηβοι που έρχονται αντιμέτωποι με υπερπροστατευτικές γονικές πρακτικές συχνά καταλήγουν να αναπτύσσουν αναποτελεσματικές στρατηγικές αντιμετώπισης όταν αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

Συγκεκριμένα, επιλέγουν περισσότερο την αποστασιοποίηση, μια στρατηγική αποφυγής των προβλημάτων αντί της αντιμετώπισής τους (Segrin et al., 2013). Αυτά τα αισθήματα έλλειψης αυτονομίας και επάρκειας οδηγούν με τη σειρά τους σε μηρυκαστικού τύπου διερεύνηση ταυτότητας, δηλαδή εμπλέκονται σε μια συνεχή αμφισβήτηση των επιλογών τους και δυσκολεύονται να αναλάβουν δεσμεύσεις.

Επιπλέον, η μητρική υπερπροστασία ενισχύει το αίσθημα του εφήβου ότι είναι μόνος και αποκλεισμένος από ουσιαστικές σχέσεις, πιθανώς λόγω του αυστηρού γονικού περιορισμού και ελέγχου στις διαπροσωπικές σχέσεις του, με συνέπεια ακόμα και την κοινωνική απομόνωση (Lin et al., 2020). Το αίσθημα αυτό με τη σειρά του εμποδίζει τον έφηβο να ταυτιστεί με τις σχετικές με την ταυτότητα δεσμεύσεις και να μην είναι σίγουρος για τις επιλογές του ως προς τους μελλοντικούς στόχους του. Τα διαθέσιμα εμπειρικά στοιχεία δείχνουν επίσης ότι η υπερπροστασία των γονέων σχετίζεται με συναισθηματική απομάκρυνση από τους γονείς και όχι με ενίσχυση των δεσμών (Schiffirin et al., 2014). Τα ευρήματα αυτά υποστηρίζουν τον ισχυρισμό των Soenens & Vansteenkiste (2010) ότι τα βασικά στοιχεία της ΘΑΠ μπορούν να εξηγήσουν τις επιζήμιες επιπτώσεις της γονικής υπερπροστασίας και ελέγχου στην ευημερία των εφήβων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έχουν άμεσες πρακτικές εφαρμογές. Οι δυτικές κοινωνίες ασκούν μεγάλη πίεση στους γονείς (και ιδίως στις μητέρες), προδιαγράφοντας πώς οι «καλοί γονείς» πρέπει να μεγαλώνουν τα παιδιά τους (Van Petegem et al., 2020). Οι γονείς μπορεί να νιώθουν πιεσμένοι να προστατέψουν τα παιδιά τους από τους πιθανούς κινδύνους. Επιπλέον, διάφορες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, όπως η μακροχρόνια οικονομική κρίση της Ελλάδας, η ανασφάλεια για ένα σταθερό επαγγελματικό μέλλον και η ανεργία

μπορεί να ενισχύουν γονικές πρακτικές που έχουν σκοπό να προστατέψουν και να ελέγξουν τα παιδιά (Mintz, 2017). Στο πρόσφατο έργο τους, οι Doerke και συν. (2019) υποστηρίζουν ότι η αυξανόμενη ανισότητα στο εισόδημα οδηγεί τους γονείς να εμπλέκονται όλο και περισσότερο στη ζωή των παιδιών τους. Καθώς η οικονομική ανισότητα διευρύνεται, τα διακυβεύματα γύρω από την εκπαίδευση αυξάνονται, καθώς η μελλοντική οικονομική ευημερία των παιδιών τους εξαρτάται, μεταξύ άλλων, και από την ακαδημαϊκή τους επιτυχία. Αυτή η κατάσταση μπορεί να ωθήσει ορισμένους γονείς να εμπλακούν υπερβολικά, καθώς θεωρούν ότι αυτή η προσπάθεια είναι απαραίτητη για να δώσουν στα παιδιά τους κάθε δυνατό πλεονέκτημα σε μια ολοένα και πιο ανταγωνιστική κοινωνία. Αν και με καλές προθέσεις, φαίνεται ότι η γονική υπερπροστασία εμποδίζει την προσωπική ανάπτυξη του εφήβου. Ο σχολικός ψυχολόγος, αλλά και κάθε επαγγελματίας ψυχικής υγείας που εργάζεται με εφήβους, όταν διακρίνει μια δυσκολία του εφήβου, καλείται να λαμβάνει υπόψη του το ευρύτερο πλαίσιο (Bronfenbrenner, 1977). Οι πληροφορίες από το οικογενειακό πλαίσιο θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια καλή βάση για την ερμηνεία ορισμένων δυσκολιών (Van Petegem et al., 2022).

Μια εναλλακτική της γονικής υπερπροστασίας, που έχει κερδίσει το ενδιαφέρον των ερευνητών και των επαγγελματιών, είναι η γονική μέριμνα που υποστηρίζει την αυτονομία (autonomy-supportive parenting). Στη ΘΑΠ, η γονική μέριμνα που υποστηρίζει την αυτονομία ορίζεται ως η προαγωγή της βούλησης των παιδιών από τους γονείς (Grolnick et al., 1991). Βασικά χαρακτηριστικά της είναι η ικανότητα των γονέων να αποδέχονται τις οπτικές των παιδιών τους, να παρέχουν εξηγήσεις για τις απαιτήσεις τους και να προσφέρουν αρκετές επιλογές (Soenens et al., 2007). Επιπλέον, αποφεύγεται η χρήση πιεστικών γονικών συμπεριφορών, όπως η ενοχοποίηση και η απόσυρση αγάπης (Soenens & Vansteenkiste, 2010). Σε πρόσφατη έρευνα που σύγκρινε τη γονική υπερπροστασία με την γονική μέριμνα που υποστηρίζει την αυτονομία, τα παιδιά των οποίων οι γονείς ανήκαν στη δεύτερη

κατηγορία ανέφεραν υψηλότερες βαθμολογίες στην ικανοποίηση από τη ζωή, την αυτο-αποτελεσματικότητα και τη σχέση τους με τους γονείς τους σε σχέση με εκείνα που των οποίων οι γονείς ανήκαν στην κατηγορία των υπερπροστατευτικών (Hwang & Jung, 2022). Επιπλέον, υποστηρίζει την ικανοποίηση των αναγκών των εφήβων, με ευεργετικά αποτελέσματα για την ψυχολογική προσαρμογή τους (Costa et al., 2016).

Τα τελευταία χρόνια, έχει διεξαχθεί ένας αυξανόμενος αριθμός ερευνών, οι οποίες μελετούν την αποτελεσματικότητα παρεμβάσεων για την ενίσχυση της γονικής μέριμνας που υποστηρίζει την αυτονομία. Οι μελέτες αυτές δείχνουν ότι οι φορείς κοινωνικοποίησης μπορούν να εκπαιδευτούν ώστε να υιοθετήσουν ένα στυλ που υποστηρίζει περισσότερο τις βασικές ψυχολογικές ανάγκες και να απομακρυνθούν από ένα στυλ που ματαιώνει τις ανάγκες (Assor et al. 2018). Αποτελεσματικά προγράμματα παρέμβασης-εκπαίδευσης για γονείς είναι πλέον διαθέσιμα (Allen et al., 2019· Moè et al., 2018). Επιπλέον, έχει προταθεί μια σειρά από νέες πρακτικές σχετικές με την υποστήριξη της αυτονομίας που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη της ταυτότητας. Στην έρευνα των Assor και συν. (2020) διαπιστώθηκε ότι οι ενεργές προσπάθειες των γονέων να διευκολύνουν τη λήψη αποφάσεων με βάση την αυθεντική εσωτερική πυξίδα (Authentic Inner-Compass) των εφήβων, για παράδειγμα ενθαρρύνοντας τη διερεύνηση των προσωπικών αξιών και ενδιαφερόντων ή διαμορφώνοντας οι ίδιοι εσωτερικές αξίες, σχετίζονται θετικά με την ανάπτυξη της ταυτότητας και την ευημερία των εφήβων.

Σύμφωνα με τους Van Petegem και συν. (2020), τα προγράμματα που εστιάζουν σε θέματα σχετικά με την υποστήριξη της αυτονομίας από τους γονείς θα ήταν καλό να ενσωματώσουν την διερεύνηση των αποκλίσεων των αντιλήψεων σχετικά με τη γονική υπερπροστασία μεταξύ των γονέων και των εφήβων, για παράδειγμα μέσω συζητήσεων για το πώς οι γονείς και οι έφηβοι βλέπουν με διαφορετικό τρόπο ορισμένες γονικές συμπεριφορές. Με τον τρόπο αυτό, οι γονείς και οι έφηβοι θα μπορούσαν να

συνειδητοποιήσουν το γεγονός ότι μπορεί να έχουν διαφορετικές απόψεις για ορισμένες γονικές συμπεριφορές. Μια τέτοια γνώση είναι διορατική για τους γονείς, οι οποίοι μπορεί να συνειδητοποιήσουν ότι οι, συχνά καλοπροαίρετες, πρακτικές τους θα μπορούσαν να βιώνονται διαφορετικά και να μην ανταποκρίνονται απαραίτητα στις ανάγκες του εφήβου τους. Ταυτόχρονα, συζητώντας αυτές τις αποκλίνουσες απόψεις για τις γονικές συμπεριφορές, οι έφηβοι μπορεί να κατανοήσουν καλύτερα τις προθέσεις των γονέων τους, έτσι ώστε να διαμορφώσουν μια πιο θετική αντίληψη της εμπλοκής των γονέων τους.

Σε κάθε περίπτωση, στη συμβουλευτική γονέων ο σχολικός ψυχολόγος και άλλοι επαγγελματίες θα πρέπει να έχουν στο νου τους το ευρύτερο κοινωνικό, ιστορικό, οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο στο οποίο διαδραματίζονται οι αλληλεπιδράσεις γονέα-παιδιού (Bronfenbrenner, 1977). Καλό θα ήταν να αποφεύγεται μια ρητορική που ως σκοπό έχει την ρίψη ευθυνών στους γονείς, με έμμεσο υπαινιγμό ότι αυτοί φταίνε (Van Petegem et al., 2020), αλλά αντίθετα, να δείξουν ότι όλοι επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό, δηλαδή την καλή προσαρμογή του εφήβου και την ανάπτυξη μιας υγιούς ταυτότητας. Με αυτόν τον τρόπο, θα είναι σε θέση να αντιληφθούν ότι η γονική ανατροφή σημαίνει επιπλέον να συνειδητοποιεί και να αποδέχεται ο γονέας ότι είναι αδύνατο να ελέγξει τα πάντα. Αυτή η γονική πρακτική μπορεί ακόμη και να συμβάλει στην ανάπτυξη νέων γενεών που θα είναι δημιουργικές και ικανές να προσαρμόζονται στις πολλές απρόβλεπτες αλλαγές και προκλήσεις που θα έχουν να αντιμετωπίσουν (Venard et al., 2023).

Περιορισμοί και Προτάσεις

Όπως στις περισσότερες έρευνες, είναι σημαντικό να αναγνωριστούν ορισμένοι περιορισμοί. Αρχικά, η συγχρονική φύση της έρευνας αποκλείει την εξαγωγή αιτιατών συμπερασμάτων σχετικά με την κατεύθυνση των σχέσεων. Στην παρούσα μελέτη, οι διεργασίες διαμόρφωσης ταυτότητας των εφήβων αντιμετωπίστηκαν ως εξαρτημένες μεταβλητές· όμως, είναι πιθανό η μηρυκαστική διερεύνηση ταυτότητας να προβλέπει την

αύξηση της γονικής υπερπροστασίας, με τους εφήβους που δεν έχουν κατεύθυνση στη ζωή και είναι επιρρεπείς στην συνεχή αλλαγή των δεσμεύσεών τους να προκαλούν γονικές πρακτικές υπερπροστασίας (Becht et al., 2017). Επιπλέον, είναι πιθανό οι έφηβοι που παρουσιάζουν λιγότερη αυτονομία, επάρκεια και ουσιαστική σύνδεση με τους άλλους να προκαλούν περισσότερη γονική υπερπροστασία. Καλό θα ήταν να εξετάζονται οι διαδράσεις μεταξύ γονέων και παιδιού, όχι προς την κατεύθυνση μιας συγκεκριμένης διαδοχής αιτίας-αποτελέσματος, αλλά συμπεριλαμβάνοντας τις σχέσεις ανάμεσα στους γονείς και την υπόλοιπη οικογένεια, όπως και τις αλληλεπιδράσεις ανάμεσα σε γονείς και παιδί. Πράγματι, φαίνεται ότι τα παιδιά δεν αποτελούν απλά παθητικούς δέκτες των πρακτικών των γονέων, αλλά έχουν ενεργό ρόλο σε αυτές τις δυναμικές αλληλεπιδράσεις (Flamant et al., 2022). Μελλοντικές έρευνες θα πρέπει να εξετάσουν αυτές τις σχέσεις διαχρονικά.

Αντλήθηκαν πληροφορίες μόνο από τους εφήβους, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι αντιλήψεις των γονέων τους. Πρόσφατη έρευνα σχετικά με την γονική υπερπροστασία έδειξε ότι είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη πολλαπλές πηγές πληροφοριών, για την εξέταση τόσο της συμφωνίας όσο και της ασυμφωνίας των απαντήσεων και για την κατανόηση της δυναμικής που εμπλέκεται σε αυτή τη γονική πρακτική (Van Petegem et al., 2020). Ως εκ τούτου, μελλοντικές έρευνες θα πρέπει να στηριχθούν σε πολλαπλές πηγές πληροφόρησης. Επιπλέον, η μελέτη χρησιμοποίησε μόνο ερωτηματολόγια αυτο-αναφοράς. Συνεπώς, αν και είναι η πιο συνηθισμένη μέθοδος συλλογής ποσοτικών δεδομένων, δεν περιλαμβάνεται μια αντικειμενική μέτρηση των μεταβλητών, αλλά οι υποκειμενικές απόψεις των εφήβων. Αυτό μπορεί να σχετίζεται με την τάση να απαντούν με κοινωνικά επιθυμητούς τρόπους. Θα πρέπει να σημειωθεί, όμως, ότι οι αντιλήψεις και οι εκτιμήσεις των εφήβων για τη γονική υπερπροστασία είναι αυτές που ουσιαστικά επιδρούν στην υποκειμενική αίσθηση των σχετικών αποτελεσμάτων, όπως στη ματαίωση των ψυχολογικών αναγκών (Soenens et al., 2015).

Ως προς το δείγμα, η επιλογή του ήταν ευκαιριακή, καθώς τα σχολεία από τα οποία προήλθαν τα δεδομένα βρίσκονται όλα στο Νότιο τομέα Αθηνών και επιλέχθηκαν λόγω της ευχέρειας των διευθυντών να συμφωνήσουν στη χορήγηση των ερωτηματολογίων. Επίσης, τα δεδομένα προέρχονται μόνο από εφήβους μαθητές της Β΄ Λυκείου. Η επιλογή αυτή ήταν σκόπιμη, διότι από τη βιβλιογραφία φαίνεται ότι η ηλικία που διαμορφώνεται η προσωπική ταυτότητα στην Ελλάδα, αλλά και στις υπόλοιπες χώρες, τείνει ολοένα να αυξάνεται, με συχνότερους πληθυσμούς μελέτης να αποτελούν η ύστερη εφηβεία και η αναδυόμενη ενηλικίωση (Τάνταρος και συν., 2018). Η Γ΄ Λυκείου απορρίφθηκε ως σχολική τάξη προς μελέτη, εξαιτίας πρακτικών λόγων (φόρτος εργασίας, χρονική πίεση για κάλυψη σχολικής ύλης). Επομένως, δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις γενίκευσης των αποτελεσμάτων στο σύνολο του εφηβικού μαθητικού πληθυσμού της Ελλάδας.

Βιβλιογραφία

- Allen, E. S., Grolnick, W. S., & Córdova, J. V. (2019). Evaluating a Self-Determination Theory-based preventive parenting consultation: The parent check-in. *Journal of Child and Family Studies*, 28(3), 732–743. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-01309-0>
- Arslan, İ. B., Lucassen, N., Keijsers, L., & Stevens, G. W. J. M. (2023). When too much help is of no help: mothers' and fathers' perceived overprotective behavior and (mal)adaptive functioning in adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 52(5), 1010–1023. <https://doi.org/10.1007/s10964-022-01723-0>
- Assor, A., Feinberg, O., Kanat-Maymon, Y., & Kaplan, H. (2018). Reducing violence in non-controlling ways: A change program based on Self Determination Theory. *The Journal of Experimental Education*, 86(2), 195–213. <https://doi.org/10.1080/00220973.2016.1277336>
- Assor, A., Soenens, B., Yitshaki, N., Ezra, O., Geifman, Y., & Olshtein, G. (2020). Towards a wider conception of autonomy support in adolescence: The contribution of reflective inner-compass facilitation to the formation of an authentic inner compass and well-being. *Motivation and Emotion*, 44(2), 159–174. <https://doi.org/10.1007/s11031-019-09809-2>
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 67(6), 3296. <https://doi.org/10.2307/1131780>
- Barger, M. M., Kim, E. M., Kuncel, N. R., & Pomerantz, E. M. (2019). The relation between parents' involvement in children's schooling and children's adjustment: A meta-

analysis. *Psychological Bulletin*, 145(9), 855–890.

<https://doi.org/10.1037/bul0000201>

Behr, D. (2017). Assessing the use of back translation: The shortcomings of back translation as a quality testing method. *International Journal of Social Research Methodology*, 20(6), 573–584. <https://doi.org/10.1080/13645579.2016.1252188>

Benita, M., Benish-Weisman, M., Matos, L., & Torres, C. (2020). Integrative and suppressive emotion regulation differentially predict well-being through basic need satisfaction and frustration: A test of three countries. *Motivation and Emotion*, 44(1), 67–81.

<https://doi.org/10.1007/s11031-019-09781-x>

Berzonsky, M. D. (1989). The self as a theorist: Individual differences in identity formation. *International Journal of Personal Construct Psychology*, 2(4), 363–376.

<https://doi.org/10.1080/08936038908404746>

Beyers, W., & Goossens, L. (2008). Dynamics of perceived parenting and identity formation in late adolescence. *Journal of Adolescence*, 31(2), 165–184.

<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2007.04.003>

Beyers, W., & Luyckx, K. (2016). Ruminative exploration and reconsideration of commitment as risk factors for suboptimal identity development in adolescence and emerging adulthood. *Journal of Adolescence*, 47(1), 169–178.

<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.10.018>

Beyers, W., Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2024). Autonomy in adolescence: A conceptual, developmental and cross-cultural perspective. *European Journal of Developmental Psychology*, 0(0), 1–21.

<https://doi.org/10.1080/17405629.2024.2330734>

Bogaerts, A., Claes, L., Schwartz, S. J., Becht, A. I., Verschueren, M., Gandhi, A., & Luyckx, K. (2019). Identity structure and processes in adolescence: Examining the

- directionality of between- and within-person associations. *Journal of Youth and Adolescence*, 48(5), 891–907. <https://doi.org/10.1007/s10964-018-0931-5>
- Branje, S., De Moor, E. L., Spitzer, J., & Becht, A. I. (2021). Dynamics of identity development in adolescence: A decade in review. *Journal of Research on Adolescence*, 31(4), 908–927. <https://doi.org/10.1111/jora.12678>
- Brenning, K., M., Soenens, B., Van Petegem, S., & Kins, E. (2017). Searching for the roots of overprotective parenting in emerging adulthood: Investigating the link with parental attachment representations using an Actor Partner Interdependence Model (APIM). *Journal of Child and Family Studies*, 26(8), 2299–2310. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0744-2>
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32(7), 513–531. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.32.7.513>
- Cao, J., Li, X., Ye, Z., Xie, M., & Lin, D. (2022). Parental psychological and behavioral control and positive youth development among young Chinese adolescents: The mediating role of basic psychological needs satisfaction. *Current Psychology*, 41(7), 4645–4656. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00980-1>
- Casale, S., Fioravanti, G., & Ghinassi, S. (2023). Applying the Self-Determination Theory to explain the link between perceived parental overprotection and perfectionism dimensions. *Personality and Individual Differences*, 204, 112044. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2022.112044>
- Chen, B., Vansteenkiste, M., Beyers, W., Boone, L., Deci, E. L., Van Der Kaap-Deeder, J., Duriez, B., Lens, W., Matos, L., Mouratidis, A., Ryan, R. M., Sheldon, K. M., Soenens, B., Van Petegem, S., & Verstuyf, J. (2015). Basic psychological need satisfaction, need frustration, and need strength across four cultures. *Motivation and Emotion*, 39(2), 216–236. <https://doi.org/10.1007/s11031-014-9450-1>

- Chevrier, B., Soenens, B., Zimmermann, G., Skhirtladze, N., & Van Petegem, S. (2023). The psychometric qualities of a short version of the multidimensional overprotective parenting scale. *European Journal of Developmental Psychology, 20*(3), 550–566. <https://doi.org/10.1080/17405629.2022.2079630>
- Christiaens, A. H., Becht, A. I., Nelemans, S. A., & Branje, S. (2024). Educational identity statuses: Stability and change across the secondary school transition. *European Journal of Personality, 38*(4), 692–706. <https://doi.org/10.1177/08902070231212971>
- Conesa, P. J., Onandia-Hinchado, I., Duñabeitia, J. A., & Moreno, M. Á. (2022). Basic psychological needs in the classroom: A literature review in elementary and middle school students. *Learning and Motivation, 79*, 101819. <https://doi.org/10.1016/j.lmot.2022.101819>
- Costa, S., Cuzzocrea, F., Gugliandolo, M. C., & Larcan, R. (2016). Associations between parental psychological control and autonomy support, and psychological outcomes in adolescents: The mediating role of need satisfaction and need frustration. *Child Indicators Research, 9*(4), 1059–1076. <https://doi.org/10.1007/s12187-015-9353-z>
- Crocetti, E. (2017). Identity Formation in Adolescence: The dynamic of forming and consolidating identity commitments. *Child Development Perspectives, 11*(2), 145–150. <https://doi.org/10.1111/cdep.12226>
- Crocetti, E. (2018). Identity dynamics in adolescence: Processes, antecedents, and consequences. *European Journal of Developmental Psychology, 15*(1), 11–23. <https://doi.org/10.1080/17405629.2017.1405578>
- Crocetti, E., Albarello, F., Meeus, W., & Rubini, M. (2023). Identities: A developmental social-psychological perspective. *European Review of Social Psychology, 34*(1), 161–201. <https://doi.org/10.1080/10463283.2022.2104987>

Crocetti, E., Branje, S., Rubini, M., Koot, H. M., & Meeus, W. (2017). Identity processes and parent-child and sibling relationships in adolescence: A five-wave multi-informant longitudinal study. *Child Development, 88*(1), 210–228.

<https://doi.org/10.1111/cdev.12547>

Crocetti, E., Rubini, M., Luyckx, K., & Meeus, W. (2008). Identity formation in early and middle adolescents from various ethnic groups: From three dimensions to five statuses. *Journal of Youth and Adolescence, 37*(8), 983–996.

<https://doi.org/10.1007/s10964-007-9222-2>

Crocetti, E., Rubini, M., & Meeus, W. (2008). Capturing the dynamics of identity formation in various ethnic groups: Development and validation of a three-dimensional model. *Journal of Adolescence, 31*(2), 207–222.

<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2007.09.002>

Cruz, S., Sousa, M., Peixoto, M., Meireles, A., Marques, S., Faria, S., & Moreira, P. (2024). The interplay between emotional well-being, self-compassion, and basic psychological needs in adolescents. *International Journal of Adolescence and Youth, 29*(1). <https://doi.org/10.1080/02673843.2024.2318340>

De Lise, F., Luyckx, K., & Crocetti, E. (2023). Identity matters for well-being: The longitudinal associations between identity processes and well-being in adolescents with different cultural backgrounds. *Journal of Youth and Adolescence, 53*, 910–926.

<https://doi.org/10.1007/s10964-023-01901-8>

De Moor, E. L., & Branje, S. (2023). Examining secondary school choice processes as a predictor of adjustment after the school transition. *Journal of Research on Adolescence, 33*(1), 251–268. <https://doi.org/10.1111/jora.12801>

De Moor, E. L., Van Der Graaff, J., & Branje, S. (2023). Identity development across the transition from primary to secondary school: The role of personality and the social

context. *Self and Identity*, 22(5), 762–782.

<https://doi.org/10.1080/15298868.2023.2196087>

De Roo, M., Veenstra, R., & Kretschmer, T. (2022). Internalizing and externalizing correlates of parental overprotection as measured by the EMBU: A systematic review and meta-analysis. *Social Development*, 31(4), 962–983. <https://doi.org/10.1111/sode.12590>

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.

https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Facilitating optimal motivation and psychological well-being across life’s domains. *Canadian Psychology / Psychologie Canadienne*, 49(1), 14–23. <https://doi.org/10.1037/0708-5591.49.1.14>

Doepke, M., Sorrenti, G., & Zilibotti, F. (2019). The economics of parenting. *Annual Review of Economics*, 11, 55–84. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-080218-030156>

Eberly Lewis, M. B., Slater, J. J., McGinley, M., & Rote, W. M. (2023). Understanding the link between anxious parental overprotection and academic confidence in emerging adults: Mediation through interpersonal and intrapersonal processes. *Journal of Social and Personal Relationships*, 41(2), 390–412.

<https://doi.org/10.1177/02654075231160131>

Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. Norton & Co.

Flamant, N., Boncquet, M., Van Petegem, S., Haerens, L., Beyers, W., & Soenens, B. (2022). To endure or to resist? Adolescents’ coping with overprotective parenting. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 82, 101444.

<https://doi.org/10.1016/j.appdev.2022.101444>

Gagnon, R. J. (2019). Examining overparenting, socioeconomic status, and parental out-of-school time experience: Does socioeconomic status and out-of-school-time experience

matter? *Children and Youth Services Review*, *101*, 181–189.

<https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2019.04.003>

Garbacz, S. A., Sheridan, S. M., Koziol, N. A., Kwon, K., & Holmes, S. R. (2015).

Congruence in parent–teacher communication: Implications for the efficacy of CBC for students with behavioral concerns. *School Psychology Review*, *44*(2), 150–168.

<https://doi.org/10.17105/spr-14-0035.1>

Givertz, M., & Segrin, C. (2014). The association between overinvolved parenting and young adults' self-efficacy, psychological entitlement, and family communication.

Communication Research, *41*(8), 1111–1136.

<https://doi.org/10.1177/0093650212456392>

Grolnick, W. S., Ryan, R. M., & Deci, E. L. (1991). Inner resources for school achievement:

Motivational mediators of children's perceptions of their parents. *Journal of*

Educational Psychology, *83*(4), 508–517. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.83.4.508>

Grolnick, W. S., & Slowiaczek, M. L. (1994). Parents' involvement in children's schooling:

A multidimensional conceptualization and motivational model. *Child Development*,

65(1), 237. <https://doi.org/10.2307/1131378>

Grotevant, H. D. (1987). Toward a process model of identity formation. *Journal of*

Adolescent Research, *2*(3), 203–222. <https://doi.org/10.1177/074355488723003>

Hatano, K., Sugimura, K., & Crocetti, E. (2016). Looking at the dark and bright sides of

identity formation: New insights from adolescents and emerging adults in Japan.

Journal of Adolescence, *47*(1), 156–168.

<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.09.008>

Hatano, K., Sugimura, K., Crocetti, E., & Meeus, W. H. J. (2020). Diverse-and-dynamic

pathways in educational and interpersonal identity formation during adolescence:

- longitudinal links with psychosocial functioning. *Child Development*, 91(4), 1203–1218. <https://doi.org/10.1111/cdev.13301>
- Hatano, K., Sugimura, K., & Luyckx, K. (2020). Do identity processes and psychosocial problems intertwine with each other? Testing the directionality of between- and within-person associations. *Journal of Youth and Adolescence*, 49(2), 467–478. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01182-0>
- Hatzichristou, C. (2023). *Σχολική ψυχολογία [Handbook of school psychology]*. Gutenberg.
- Hendricker, E., Bender, S. L., & Ouye, J. (2023). Engaging and collaborating with families across multitiered systems of support: Current school psychologists' practices. *Psychology in the Schools*, 60(8), 2863–2900. <https://doi.org/10.1002/pits.22895>
- Henning, G., Bjälkebring, P., Stenling, A., Thorvaldsson, V., Johansson, B., & Lindwall, M. (2019). Changes in within- and between-person associations between basic psychological need satisfaction and well-being after retirement. *Journal of Research in Personality*, 79, 151–160. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2019.03.008>
- Hong, J.-C., Hwang, M.-Y., Kuo, Y.-C., & Hsu, W.-Y. (2015). Parental monitoring and helicopter parenting relevant to vocational student's procrastination and self-regulated learning. *Learning and Individual Differences*, 42, 139–146. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2015.08.003>
- Hwang, W., & Jung, E. (2022). Helicopter parenting versus autonomy supportive parenting? A latent class analysis of parenting among emerging adults and their psychological and relational well-being. *Emerging Adulthood*, 10(3), 731–743. <https://doi.org/10.1177/21676968211000498>
- Jiao, C., Cui, M., & Fincham, F. D. (2023). Overparenting, loneliness, and social anxiety in emerging adulthood: The mediating role of emotion regulation. *Emerging Adulthood*, 12(1), 55–65. <https://doi.org/10.1177/21676968231215878>

- Karamanoli, E., Tantaros, S., & Pavlopoulos, V. (2020). Χρήση του διαδικτύου στην αναδυόμενη ενηλικίωση: Σχέσεις με την ικανοποίηση από τη ζωή, την ανάπτυξη της ταυτότητας και τον τύπο δεσμού. *Psychology: the Journal of the Hellenic Psychological Society*, 25(2), 93–108. https://doi.org/10.12681/psy_hps.25589
- Kaya, A., Türk, N., Batmaz, H., & Griffiths, M. D. (2023). Online gaming addiction and basic psychological needs among adolescents: The mediating roles of meaning in life and responsibility. *International Journal of Mental Health and Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-022-00994-9>
- Klimstra, T. A., Kuppens, P., Luyckx, K., Branje, S., Hale, W. W., Oosterwegel, A., Koot, H. M., & Meeus, W. H. J. (2016). Daily dynamics of adolescent mood and identity. *Journal of Research on Adolescence*, 26(3), 459–473. <https://doi.org/10.1111/jora.12205>
- Kwon, K.-A., Yoo, G., & De Gagne, J. C. (2017). Does culture matter? A qualitative inquiry of helicopter parenting in Korean American college students. *Journal of Child and Family Studies*, 26(7), 1979–1990. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0694-8>
- Levy, D. M. (1943). *Maternal overprotection*. Columbia University Press.
- Lianos, P. G. (2015). Parenting and social competence in school: The role of preadolescents' personality traits. *Journal of Adolescence*, 41, 109–120. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.03.006>
- Lin, H., Harrist, A. W., Lansford, J. E., Pettit, G. S., Bates, J. E., & Dodge, K. A. (2020). Adolescent social withdrawal, parental psychological control, and parental knowledge across seven years: A developmental cascade model. *Journal of Adolescence*, 81, 124–134. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.04.007>

- Love, H., May, R. W., Cui, M., & Fincham, F. D. (2020). Helicopter parenting, self-control, and school burnout among emerging adults. *Journal of Child and Family Studies*, 29(2), 327–337. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01560-z>
- Luyckx, K., Goossens, L., Soenens, B., & Beyers, W. (2006). Unpacking commitment and exploration: Preliminary validation of an integrative model of late adolescent identity formation. *Journal of Adolescence*, 29(3), 361–378. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.03.008>
- Luyckx, K., Goossens, L., Soenens, B., Beyers, W., & Vansteenkiste, M. (2005). Identity statuses based on 4 rather than 2 identity dimensions: Extending and refining Marcia's paradigm. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(6), 605–618. <https://doi.org/10.1007/s10964-005-8949-x>
- Luyckx, K., Klimstra, T. A., Duriez, B., Petegem, S. V., & Beyers, W. (2013). Personal identity processes from adolescence through the late 20s: Age trends, functionality and depressive symptoms. *Social Development*, 22(4), 701–721. <https://doi.org/10.1111/sode.12027>
- Luyckx, K., & Robitschek, C. (2014). Personal growth initiative and identity formation in adolescence through young adulthood: Mediating processes on the pathway to well-being. *Journal of Adolescence*, 37(7), 973–981. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2014.07.009>
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Berzonsky, M. D., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Smits, I., & Goossens, L. (2008). Capturing ruminative exploration: Extending the four-dimensional model of identity formation in late adolescence. *Journal of Research in Personality*, 42(1), 58–82. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2007.04.004>
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Rassart, J., & Klimstra, T. A. (2016). Intergenerational associations linking identity styles and processes in adolescents and their parents.

European Journal of Developmental Psychology, 13(1), 67–83.

<https://doi.org/10.1080/17405629.2015.1066668>

Luyckx, K., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Goossens, L., & Berzonsky, M. D. (2007).

Parental psychological control and dimensions of identity formation in emerging adulthood. *Journal of Family Psychology*, 21(3), 546–550.

<https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.3.546>

Luyckx, K., Vansteenkiste, M., Goossens, L., & Duriez, B. (2009). Basic need satisfaction and identity formation: Bridging self-determination theory and process-oriented identity research. *Journal of Counseling Psychology*, 56(2), 276–288.

<https://doi.org/10.1037/a0015349>

Mabbe, E., Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Van Leeuwen, K. (2016). Do personality traits moderate relations between psychologically controlling parenting and problem behavior in adolescents? *Journal of Personality*, 84(3), 381–392.

<https://doi.org/10.1111/jopy.12166>

Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of*

Personality and Social Psychology, 3(5), 551–558. <https://doi.org/10.1037/h0023281>

Mastrotheodoros, S., & Motti-Stefanidi, F. (2017). Dimensions of Identity Development Scale (DIDS): A test of longitudinal measurement invariance in Greek adolescents.

European Journal of Developmental Psychology, 14(5), 605–617.

<https://doi.org/10.1080/17405629.2016.1241175>

Mathijs, L., Mouton, B., Zimmermann, G., & Van Petegem, S. (2023). Overprotective

parenting and social anxiety in adolescents: The role of emotion regulation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 41(2), 413–434.

<https://doi.org/10.1177/02654075231173722>

- Meca, A., Allison, K. K., Passini, J., Veniegas, T., Cruz, B., Castillo, L. G., Schwartz, S. J., Zamboanga, B. L., Michikyan, M., Bessaha, M., Regan, P. C., Subrahmanyam, K., Bartholomew, J., Piña-Watson, B., Cano, M. Á., & Martinez, C. R. (2023). Navigating identity uncertainty: Identity distress during the COVID-19 pandemic. *Emerging Adulthood, 11*(6), 1518–1534. <https://doi.org/10.1177/21676968231203031>
- Meeus, W. (1996). Studies on identity development in adolescence: An overview of research and some new data. *Journal of Youth and Adolescence, 25*(5), 569–598. <https://doi.org/10.1007/BF01537355>
- Meeus, W. (2018). The identity status continuum revisited. *European Psychologist, 23*(4), 289–299. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000339>
- Menéndez Santurio, J. I., Fernández-Río, J., Cecchini Estrada, J. A., & González-Víllora, S. (2020). Connections between bullying victimization and satisfaction/frustration of adolescents' basic psychological needs. *Revista de Psicodidáctica, 25*(2), 119–126. <https://doi.org/10.1016/j.psicoe.2019.11.002>
- Mintz, S. (2017). Why history matters: Placing infant and child development in historical perspective. *European Journal of Developmental Psychology, 14*(6), 647–658. <https://doi.org/10.1080/17405629.2016.1242403>
- Munich, R. L., & Munich, M. A. (2009). Overparenting and the narcissistic pursuit of attachment. *Psychiatric Annals, 39*(4), 227–235. <https://doi.org/10.3928/00485713-20090401-04>
- Odenweller, K. G., Booth-Butterfield, M., & Weber, K. (2014). Investigating helicopter parenting, family environments, and relational outcomes for millennials. *Communication Studies, 65*(4), 407–425. <https://doi.org/10.1080/10510974.2013.811434>

- Padilla-Walker, L. M., & Nelson, L. J. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of Adolescence*, 35(5), 1177–1190.
<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.03.007>
- Raemen, L., Claes, L., Palmeroni, N., Buelens, T., Vankerckhoven, L., & Luyckx, K. (2022). Identity formation and psychopathological symptoms in adolescence: Examining developmental trajectories and co-development. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 83, 101473. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2022.101473>
- Ryan, K. M., Zimmer-Gembeck, M. J., Speechley, M., Stuart, J., Soenens, B., Zimmermann, G., & Van Petegem, S. (2024). Identifying correlates of demanding and responsive features in helicopter and overprotective parenting. *Journal of Child and Family Studies*. <https://doi.org/10.1007/s10826-024-02896-x>
- Ryan, R. M. (1995). Psychological needs and the facilitation of integrative processes. *Journal of Personality*, 63(3), 397–427. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1995.tb00501.x>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-Determination Theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (Eds.). (2017). *Self-Determination Theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press.
<https://doi.org/10.1521/978.14625/28806>
- Schiffrin, H. H., Erchull, M. J., Sendrick, E., Yost, J. C., Power, V., & Saldanha, E. R. (2019). The effects of maternal and paternal helicopter parenting on the self-determination and well-being of emerging adults. *Journal of Child and Family Studies*, 28(12), 3346–3359. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01513-6>

- Schiffirin, H. H., & Liss, M. (2017). The effects of helicopter parenting on academic motivation. *Journal of Child and Family Studies*, 26(5), 1472–1480.
<https://doi.org/10.1007/s10826-017-0658-z>
- Schiffirin, H. H., Liss, M., Miles-McLean, H., Geary, K. A., Erchull, M. J., & Tashner, T. (2014). Helping or hovering? The effects of helicopter parenting on college students' well-being. *Journal of Child and Family Studies*, 23(3), 548–557.
<https://doi.org/10.1007/s10826-013-9716-3>
- Schwartz, S. J. (2001). The evolution of Eriksonian and, Neo-Eriksonian identity theory and research: A review and integration. *Identity*, 1(1), 7–58.
<https://doi.org/10.1207/S1532706XSCHWARTZ>
- Schwartz, S. J. (2005). A new identity for identity research: Recommendations for expanding and refocusing the identity literature. *Journal of Adolescent Research*, 20(3), 293–308. <https://doi.org/10.1177/0743558405274890>
- Schwartz, S. J., Beyers, W., Luyckx, K., Soenens, B., Zamboanga, B. L., Forthun, L. F., Hardy, S. A., Vazsonyi, A. T., Ham, L. S., Kim, S. Y., Whitbourne, S. K., & Waterman, A. S. (2011). Examining the light and dark sides of emerging adults' identity: A study of identity status differences in positive and negative psychosocial functioning. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(7), 839–859.
<https://doi.org/10.1007/s10964-010-9606-6>
- Segrin, C., Givertz, M., Swaitkowski, P., & Montgomery, N. (2015). Overparenting is associated with child problems and a critical family environment. *Journal of Child and Family Studies*, 24(2), 470–479. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9858-3>
- Segrin, C., Woszidlo, A., Givertz, M., Bauer, A., & Taylor Murphy, M. (2012). The association between overparenting, parent-child communication, and entitlement and

adaptive traits in adult children. *Family Relations*, 61(2), 237–252.

<https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2011.00689.x>

Segrin, C., Woszidlo, A., Givertz, M., & Montgomery, N. (2013). Parent and child traits associated with overparenting. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 32(6), 569–595. <https://doi.org/10.1521/jscp.2013.32.6.569>

Sheridan, S. M., Smith, T. E., Moorman Kim, E., Beretvas, S. N., & Park, S. (2019). A meta-analysis of family-school interventions and children's social-emotional functioning: Moderators and components of efficacy. *Review of Educational Research*, 89(2), 296–332. <https://doi.org/10.3102/0034654318825437>

Skhirtladze, N., & Van Petegem, S. (2024). Perceived overprotective parenting and identity synthesis and confusion in Georgian emerging adults: The intervening role of goal engagement and disengagement. *Journal of Adult Development*.

<https://doi.org/10.1007/s10804-024-09475-w>

Smith, T. E., Sheridan, S. M., Kim, E. M., Park, S., & Beretvas, S. N. (2020). The effects of family-school partnership interventions on academic and social-emotional functioning: A meta-analysis exploring what works for whom. *Educational Psychology Review*, 32(2), 511–544. <https://doi.org/10.1007/s10648-019-09509-w>

Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2010). A theoretical upgrade of the concept of parental psychological control: Proposing new insights on the basis of self-determination theory. *Developmental Review*, 30(1), 74–99. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2009.11.001>

Soenens, B., Vansteenkiste, M., Lens, W., Luyckx, K., Goossens, L., Beyers, W., & Ryan, R. M. (2007). Conceptualizing parental autonomy support: Adolescent perceptions of promotion of independence versus promotion of volitional functioning.

Developmental Psychology, 43(3), 633–646. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.3.633>

- Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Van Petegem, S. (2015). Let us not throw out the baby with the bathwater: Applying the principle of universalism without uniformity to autonomy-supportive and controlling parenting. *Child Development Perspectives*, 9(1), 44–49. <https://doi.org/10.1111/cdep.12103>
- Tantaros, S. (2011). Identity style and its relations to parenting. Paper presented in EARA Toulouse Days, Université Toulouse II, April 11-12
- Τάνταρος, Σ., Σπαντιδάκη-Κυριαζή, Φ., & Γράψας, Ε. (2018). Διερεύνηση των σχέσεων της διαμόρφωσης ταυτότητας και των συμπτωμάτων ψυχοπαθολογίας σε αναδύομενους ενήλικες. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 23(1), 92. https://doi.org/10.12681/psy_hps.23020
- Thomasgard, M., Metz, W. P., Edelbrock, C., & Shonkoff, J. P. (1995). Parent-child relationship disorders: I. Parental overprotection and the development of the Parent Protection Scale. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 16(4), 244–250. <https://doi.org/10.1097/00004703-199508000-00006>
- Ungar, M. (2009). Overprotective parenting: Helping parents provide children the right amount of risk and responsibility. *The American Journal of Family Therapy*, 37(3), 258–271. <https://doi.org/10.1080/01926180802534247>
- Van Doeselaar, L., Becht, A. I., Klimstra, T. A., & Meeus, W. H. J. (2018). A review and integration of three key components of identity development: Distinctiveness, coherence, and continuity. *European Psychologist*, 23(4), 278–288. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000334>
- Van Petegem, S., Albert Sznitman, G., Darwiche, J., & Zimmermann, G. (2022). Putting parental overprotection into a family systems context: Relations of overprotective parenting with perceived coparenting and adolescent anxiety. *Family Process*, 61(2), 792–807. <https://doi.org/10.1111/famp.12709>

- Van Petegem, S., Antonietti, J.-P., Eira Nunes, C., Kins, E., & Soenens, B. (2020). The relationship between maternal overprotection, adolescent internalizing and externalizing problems and psychological need frustration: A multi-informant study using Response Surface Analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, *49*(1), 162–177. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01126-8>
- Van Petegem, S., Vansteenkiste, M., & Beyers, W. (2013). The jingle–jangle fallacy in adolescent autonomy in the family: In search of an underlying structure. *Journal of Youth and Adolescence*, *42*(7), 994–1014. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9847-7>
- Vansteenkiste, M., & Ryan, R. M. (2013). On psychological growth and vulnerability: Basic psychological need satisfaction and need frustration as a unifying principle. *Journal of Psychotherapy Integration*, *23*(3), 263–280. <https://doi.org/10.1037/a0032359>
- Vansteenkiste, M., Ryan, R. M., & Soenens, B. (2020). Basic psychological need theory: Advancements, critical themes, and future directions. *Motivation and Emotion*, *44*(1), 1–31. <https://doi.org/10.1007/s11031-019-09818-1>
- Venard, G., Pina Brito, V., Eeckhout, P., Zimmermann, G., & Van Petegem, S. (2023). Quand le parent veut trop bien faire: État de la littérature sur le phénomène de surprotection parentale [Όταν οι γονείς θέλουν να κάνουν πάρα πολλά: Μια ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με το φαινόμενο της γονικής υπερπροστασίας]. *Psychologie Française*, *68*(2), 247–260. <https://doi.org/10.1016/j.psfr.2021.11.001>
- Vigdal, J. S., & Brønnick, K. K. (2022). A systematic review of “helicopter parenting” and its relationship with anxiety and depression. *Frontiers in Psychology*, *13*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.872981>

- Weitkamp, K., & Seiffge-Krenke, I. (2019). The association between parental rearing dimensions and adolescent psychopathology: A cross-cultural study. *Journal of Youth and Adolescence*, 48(3), 469–483. <https://doi.org/10.1007/s10964-018-0928-0>
- Zhang, M. X., Kam, C. C. S., & Wu, A. M. S. (2024). The reciprocity between psychological need frustration and adolescent problematic smartphone use. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 91, 101634. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2024.101634>
- Zimmermann, G., Antonietti, J.-P., Mageau, G., Mouton, B., & Van Petegem, S. (2022). Parents' storm and stress beliefs about adolescence: Relations with parental overprotection and parental burnout. *Swiss Psychology Open*, 2(1), 1. <https://doi.org/10.5334/spo.31>
- Zimmermann, G., Lannegrand-Willems, L., Safont-Mottay, C., & Cannard, C. (2015). Testing new identity models and processes in French-speaking adolescents and emerging adults students. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(1), 127–141. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-0005-7>

Παράρτημα

Παράρτημα 1

Μετάφραση του “Multidimensional overprotective parenting scale - Short Version”

1 Δεν αληθεύει καθόλου	2	3	4	5 Αληθεύει πολύ
		Μητέρα		Πατέρας
1. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου μου συμπεριφέρεται σαν να είμαι μικρό παιδί.		1 2 3 4 5		1 2 3 4 5
2. Όταν δεν τα πάω τόσο καλά στο σχολείο η μητέρα μου / ο πατέρας μου λέει ότι δεν είναι δικό μου λάθος.		1 2 3 4 5		1 2 3 4 5
3. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου είναι πολύ προστατευτική/ος.		1 2 3 4 5		1 2 3 4 5
4. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου συχνά κάνει δικές μου υποχρεώσεις χωρίς να μου δώσει την ευκαιρία να δοκιμάσω να τις κάνω ο ίδιος/η ίδια πρώτα.		1 2 3 4 5		1 2 3 4 5
5. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου παραβιάζει την ιδιωτικότητά μου.		1 2 3 4 5		1 2 3 4 5
6. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου θεωρεί ότι ό,τι κάνω είναι εξαιρετικό.		1 2 3 4 5		1 2 3 4 5
7. Όποτε είμαι σε μελάδες εξαιτίας κάτι που έκανα, η μητέρα μου / ο πατέρας μου πάντα θεωρεί ότι είναι ευθύνη κάποιου άλλου.		1 2 3 4 5		1 2 3 4 5
8. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου αμέσως βλέπει κίνδυνο όποτε θέλω να κάνω κάτι καινούργιο.		1 2 3 4 5		1 2 3 4 5
9. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου συχνά παρεμβαίνει σε πράγματα που θα μπορούσα να λύσω μόνος/η μου.		1 2 3 4 5		1 2 3 4 5
10. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου συχνά λέει ότι είμαι ο καλύτερος / η καλύτερη σε ό,τι κάνω.		1 2 3 4 5		1 2 3 4 5
11. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου σπάνια θεωρεί ότι είναι δικό μου λάθος όταν κάτι δεν πάει καλά στη ζωή μου.		1 2 3 4 5		1 2 3 4 5
12. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου με επαινεί για ό,τι κάνω.		1 2 3 4 5		1 2 3 4 5
13. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου λέει ότι χωρίς αυτήν/αυτόν θα κατέληγα πιθανώς σε μελάδες.		1 2 3 4 5		1 2 3 4 5

14. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου δίνει την εντύπωση ότι δε θέλει να μεγαλώσω.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
15. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου παρακολουθεί ό,τι κάνω, ακόμα και αν θέλω χρόνο για μένα.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
16. Η μητέρα μου / ο πατέρας μου είναι παντού στη ζωή μου.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5

Παράρτημα 2

Έντυπο γονικής συγκατάθεσης

<p>Ο/η μαθητής/τρια καλείται να συμμετέχει σε μια έρευνα που διεξάγεται στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Σχολική Ψυχολογία» του Τμήματος Ψυχολογίας του ΕΚΠΑ. Η συμμετοχή στην έρευνα είναι εθελοντική και ανώνυμη.</p>			
ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ			
<p>Ζητείται από τον/την μαθητή/τρια να λάβει μέρος στην παρούσα έρευνα με σκοπό να διερευνηθούν οι σχέσεις μεταξύ των διεργασιών διαμόρφωσης ταυτότητας, των ψυχολογικών αναγκών και της γονικής συμπεριφοράς.</p>			
ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ			
<p>Δεν υπάρχουν προβλέψιμοι κίνδυνοι που προκύπτουν από τη συμμετοχή του/της μαθητή/τριας στην παρούσα έρευνα.</p>			
ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ			
<p>Κατά τη δήλωση των ερευνητών της έρευνας δεν υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων.</p>			
ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ			
<p>Η παρούσα έρευνα είναι ανώνυμη. Οποιοσδήποτε πληροφορίες αποκτηθούν και οι οποίες θα μπορούσαν να ταυτοποιήσουν τον/την μαθητή/τρια προσωπικά, θα παραμείνουν απόρρητες. Τα δεδομένα θα φυλάσσονται με ευθύνη του ερευνητή. Σε περίπτωση που τα αποτελέσματα της έρευνας δημοσιευτούν ή παρουσιαστούν σε συνέδρια δεν θα συμπεριληφθούν πληροφορίες που θα αποκαλύπτουν την ταυτότητα του/της μαθητή/τριας.</p>			
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ			
<p>Μπορείτε να επιλέξετε ο/η μαθητής/τρια να συμμετέχει ή όχι στην παρούσα έρευνα. Αν συμμετέχει εθελοντικά σε αυτή την έρευνα, μπορεί να αποχωρήσει οποιαδήποτε στιγμή χωρίς καμία συνέπεια. Μπορεί επίσης να αρνηθεί να απαντήσει σε οποιοσδήποτε ερωτήσεις δεν επιθυμεί να απαντήσει και να παραμείνει στην έρευνα. Ο ερευνητής μπορεί να ζητήσει να αποσυρθεί ο/η μαθητής/τρια από την έρευνα, αν ανακύψουν περιστάσεις που το απαιτούν.</p>			
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ			
<p>Μπορείτε να αποσύρετε τη συγκατάθεσή σας οποιαδήποτε στιγμή και να διακόψετε τη συμμετοχή του/της μαθητή/τριας χωρίς να υποστείτε καμία κύρωση.</p>			
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΗ			
<p>Αν έχετε οποιοσδήποτε ερωτήσεις ή ανησυχίες σε σχέση με την έρευνα, μη διστάσετε να επικοινωνήσετε με τον ερευνητή.</p> <p>Όνοματεπώνυμο: Μάριος Καραμουσουλής Ιδιότητα: Μεταπτυχιακός φοιτητής Σχολικής Ψυχολογίας email: mkaramou@psych.uoa.gr</p>			
<p>Διάβασα τα παραπάνω και αποδέχομαι τη συμμετοχή του/της μαθητή/τριας στην έρευνα.</p>			
Όνοματεπώνυμο		Υπογραφή	
Ημερομηνία			